

Hangon kaupunki

KANTAKAUPUNGIN YLEISKAAVA Selostus

13.2.2012

0104-P10121

Kaupunginvaltuusto:	. . . 2012
Kaupunginhallitus:	13.2.2012
Ehdotus nähtävillä:	5.5.-6.6.2011
Kaupunginhallitus:	4.4.2011
Ympäristölautakunta:	23.3.2011
Luonnos nähtävillä:	19.10.-18.12.2009
Ympäristölautakunta:	29.9.2009
Oas nähtävillä	27.2.-27.3.2008
Ympäristölautakunta	13.11.2007
Vireilletulo:	13.11.2007

13.2.2012

SISÄLLYSLUETTELO

1	PERUS- JA TUNNISTETIEDOT.....	1
1.1	Kaava-alueen sijainti.....	1
1.2	Kaavan tarkoitus	2
2	Suunnitteluvaiheet	2
2.1	Kaavaprosessin vaiheet	2
2.2	Suunnitelmat ja selvitykset	3
2.3	Suunnitteluun osallistuneet	4
2.4	Kaavan keskeinen sisältö ja tavoitteet	5
3	Suunnittelutilanne.....	6
3.1	Maakuntakaava	6
3.2	Yleiskaavat	7
3.3	Asemakaavat ja rantakaavat	8
3.3.1	Rakennusjärjestys.....	8
3.4	Pohjakartta.....	8
3.5	Muut suunnitelmat.....	8
3.6	Maanomistus	8
4	Sijainti ja ympäristö	8
4.1	Yleiskuvaus	8
4.1.1	Hangon viheralueet	9
4.2	Luonnonympäristö	10
4.2.1	Selvitykset.....	10
4.2.2	Maa- ja kallioperä	12
4.2.3	Pohjavedet ja vesistöt	12
4.2.4	Kasvillisuus, eläimistö ja linnusto	14
4.2.5	Lainsäädännön nojalla rauhoitetut elinympäristöt ja lajit.....	16
4.2.6	Luonnonarvoiltaan merkittävät alueet ja kohteet	18
4.2.7	Yleiskaava-alueen uhanalaisia, vaarantuneita ja silmälläpidettäviä lajeja....	18
4.2.8	Natura 2000 –alueet	19
4.2.9	Rantojensuojeluohjelma.....	19
4.3	Ympäristöhäiriöt ja -riskit	19
5	Maisema.....	20
5.1	Maisemarakenne	20
5.2	Maisemakuva.....	20
5.3	Virkistysalueet	21
5.4	Kansallinen kaupunkipuisto	22
6	Rakennettu ympäristö	23
6.1	Rakennuskulttuuri	24
6.2	Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	24
6.3	Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokas rakennusperintö	28
6.4	Arkeologinen kulttuuriperintö	28
6.4.1	Kiinteät muinaisjäännökset.....	28
6.4.2	Vedenalaiset muinaisjäännökset.....	29
6.4.3	Toisen maailmansodan aikaiset sotilasvarustukset	29
7	Väestö, työpaikat, palvelut ja yhdyskuntatekniikka	30

13.2.2012

7.1	Väestömäärä, -kehitys ja -ennuste.....	30
7.2	Työpaikat ja työllisyys.....	30
7.3	Palvelut.....	31
7.3.1	Julkiset palvelut.....	31
7.3.2	Kaupalliset palvelut.....	32
7.3.3	Matkailu.....	32
7.4	Energia ja yhdyskuntatekniikka.....	33
7.4.1	Vesihuolto.....	33
7.4.2	Jätehuolto.....	33
7.4.3	Kaukolämpöverkko.....	33
7.5	Liikenne.....	34
7.5.1	Päätiet ja liikennemäärät.....	34
7.5.2	Liikenneturvallisuus.....	34
7.5.3	Katuverkko ja pysäköinti.....	35
7.5.4	Kevyt liikenne.....	35
7.5.5	Joukkoliikenne.....	36
7.5.6	Raideliikenne.....	36
7.5.7	Lentoliikenne.....	37
7.5.8	Satamat ja vesiliikenne.....	37
8	SUUNNITTELUN TAVOITTEET.....	39
8.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT).....	39
8.2	Kaupungin asettamat tavoitteet.....	41
9	YLEISKAAVAN KUVAUS.....	43
9.1	Aluevaraukset.....	43
9.1.1	Asuminen.....	43
9.1.2	Keskustatoimintojen alue.....	44
9.1.3	Palvelujen- ja hallinnon alueet.....	44
9.1.4	Teollisuus- ja työpaikka-alueet.....	44
9.1.5	Virkistysalueet.....	45
9.1.6	Matkailupalvelujen alueet.....	45
9.1.7	Satama- ja venesatama-alueet.....	45
9.1.8	Yhdyskuntateknisen huollon alueet ja erityisalueet.....	46
9.1.9	Luontoarvojen huomioon ottaminen.....	46
9.1.10	Maisema- ja kulttuurihistoriallisten arvojen huomioiminen.....	47
9.1.11	Liikennealueet.....	50
9.1.12	Vesialueet.....	51
9.1.13	Pohjavesialueet.....	51
9.1.14	Muut merkinnät.....	51
9.1.15	Eri tarkoituksiin varatut alueet.....	51
10	KAAVAN VAIKUTUKSET.....	52
10.1	Merkittävimmät muutokset vuoden 1987 kaavaan verrattuna.....	52
10.2	Vaikutusten arviointi ja suhde kaavatyölle asetettuihin tavoitteisiin.....	53
10.2.1	Kaavan kokonaisarviointi.....	53
10.2.2	Suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin ja muihin valtakunnallisiin tavoitteisiin.....	55
10.2.3	Suhde maakuntakaavaan ja muihin seudullisiin tavoitteisiin.....	58
10.2.4	Suhde kaupungin asettamiin tavoitteisiin.....	59
10.3	Natura-tarveharkinta (yhteenveto).....	62
10.4	Kaavan antamat edellytykset ilmastonmuutoksen aiheuttamiin poikkeustilanteiden hallintaan.....	62
10.4.1	Taustaa.....	62
10.4.2	Yleiskaavan rooli.....	63
10.4.3	Riskiarviointi.....	63

13.2.2012

11	YLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET	66
12	YLEISKAAVAN TOTEUTUS JA SEURANTA.....	67

LIITTEET

- Liite 1** Yhteenveto yleiskaavaluonnoksesta saaduista lausunnoista ja muistutuksista ja niihin laaditut vastineet
- Liite 2** Yhteenveto yleiskaavaehdotuksesta saaduista lausunnoista ja muistutuksista ja niihin laaditut vastineet
- Liite 3** Yleiskaava-alueen asemakaavojen ajantasaisuus
- Liite 4 (a-e)** Kantakaupungin alueella inventoidut kulttuurihistorialliset kohteet
- Liite 5** Virkistys- ja viheralueiden verkko ja kevyen liikenteen yhteydet
- Liite 6 (a-g)** Yleiskaavakartta jaettuna A3-kokoisille sivuille
- Liite 7** Natura-tarveharkinta

13.2.2012

HANGON KAUPUNKI KANTAKAUPUNGIN YLEISKAAVA

1 PERUS- JA TUNNISTETIEDOT

Kunta:	Hangon kaupunki
Kaavan nimi:	Kantakaupungin yleiskaava
Kaavan laatija:	FCG Finnish Consulting Group Oy
Vireilletulosta ilmoitettu:	13.11.2007

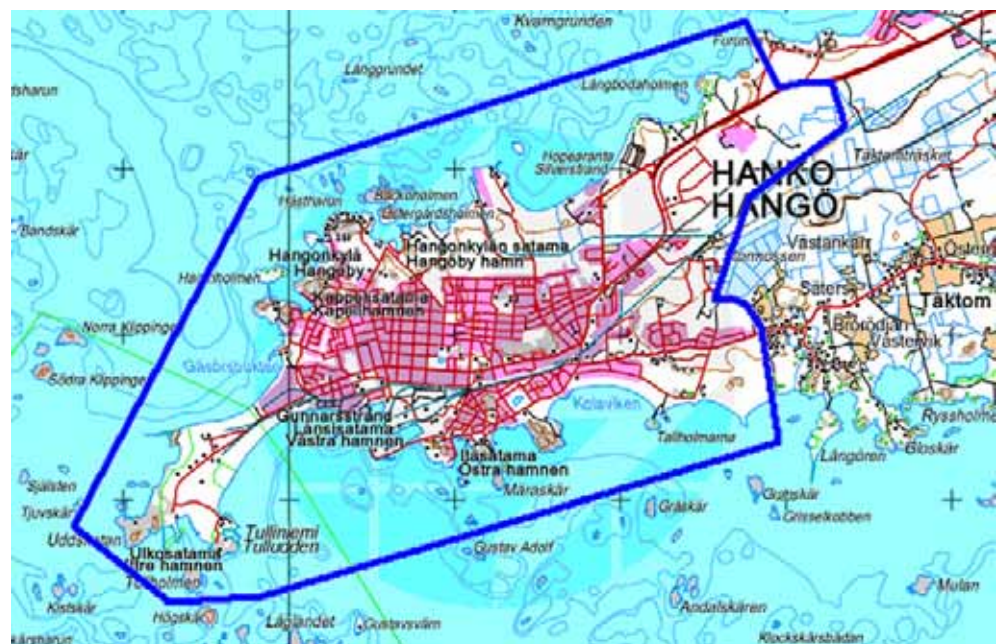
Selustus liittyy 13.2.2012 päivättyyn yleiskaavakarttaan ja määräyksiin.

1.1 Kaava-alueen sijainti

Yleiskaava-alue sijaitsee Hangon kantakaupungin ja sen lähiympäristön alueilla. Suunnittelualue sisältää keskusta-alueen, Hangonkylän sekä ulkosataman, Länsisataman ja Itäsataman alueet. Lisäksi suunnittelualueeseen kuuluvat saarista Stora Tallholmen, Lilla Tallholmen, Märaskär, Norra Lergrundet, Smultrongrundet, Drottningkobben, Meijerfelt, Sunnantill, Lilla Ankargrundet, Tullholmen, Uddgrundet, Kalskären, Hamnholmen, Sandvikholmen, Lilla Vädersgrundet, Hästharun, Hansesholmen, Nätiören, Aspholmen, Backaholmen, Östergårdsholmen, Ankarören, Koppnäsholmen ja Långbodaholmen.

Suunnittelualueita rajaa lännessä, pohjoisessa ja etelässä meri sekä idässä linjaus Anklarängsbukten – Stormossen – Rautatie - Furunäs.

Suunnittelualue on kooltaan yhteensä noin 38 km², josta maapinta-alaa on noin 2/3 yleiskaava-alueen pinta-alasta. Kaava-alue on esitetty alla olevassa kuvassa.

Kaava-alueen rajaus (Pohjakartta: Maanmittauslaitos/karttapaiikka)

13.2.2012

1.2 Kaavan tarkoitus

Alueelle laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain mukainen oikeusvaikutteinen osayleiskaava, jonka tavoitteena on kehittää keskusta-alueita vireänä ja toimivana kaupunkirakenteen osana. Keskustan asumismahdollisuuksia ja kaupallista vetovoimaisuutta halutaan edelleen lisätä sekä työpaikkaomavaraisuutta, virkistysyhteyksiä, suojelua sekä rannan monipuolista käyttöä turvata.

Kantakaupungin alueella voimassa olevaa oikeusvaikutuksetonta yleiskaavaa vuodelta 1987 päivitetään tämän päivän tarpeiden ja uusien keskustan kehittämistavoitteiden mukaisesti. Keskeistä on tarjota toteuttamiskelpoisia keskustaratkaisuja paikoissa, jotka ovat merkittäviä sekä kaupunkikuvan, Hangon identiteetin että toiminnallisen elävyyden kannalta. Keskustan liikennejärjestelmän toimivuus on ehto kaupungin kilpailukykyyn kannalta. Kantakaupungin yleiskaavaan on liitetty osia rantayleiskaavasta.

Kantakaupungin yleiskaavalla on keskeinen merkitys uudistettavien asemakaavojen ohjaus- ja ohjelmointivälineenä. Yleiskaavan tarkoitus on ohjata kehitystä kaupunginhallituksen vuonna 2010 hyväksymän Hangon strategian 2020 suuntaan.

2 Suunnitteluvaiheet

2.1 Kaavaprosessin vaiheet

Hangon kaupunginvaltuusto käsitteli yleiskaavatyön käynnistämistä kokouksissaan 9.5. ja 13.06.2007. Kaupunginhallitus päätti 16.4.2007 asettaa yleiskaavan laatimista johtavan ohjausryhmän. Kaavan vireilletulosta tiedotettiin 13.11.2007.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) oli nähtävillä 27.2.-27.3.2008 välisen ajan. Siitä saatiin palautteena kaksi lausuntoa ja yksi muistutus.

Maankäyttö- ja rakennuslain 66§:n mukainen viranomaisneuvottelu pidettiin 30.11.2007. Kyseessä oli aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu.

Tavoiteasetteluvaiheessa keväällä 2008 toteutettiin asukaskysely. Kysely suunnattiin asukkaille ja lähetettiin kaikkiin talouksiin ja sillä pyrittiin kartoittamaan asukkaiden toiveita kaavan suhteen ja näkemyksiä kantakaupungin kehittämisestä. Vastauslomakkeita vastaanotettiin yhteensä 533 kpl.

Ympäristölautakunta päätti yleiskaavaluonnoksen nähtävällepanosta 29.9.2009.

Yleiskaavaluonnos oli nähtävillä 19.10.-18.12.2009. Kaavaluonnoksesta järjestettiin yleisötilaisuus 3.11.2009. Vuorovaikutteisessa tilaisuudessa osalliset työskentelivät ryhmissä, joissa kussakin käsiteltiin teemoja liikenne, ydinkeskusta ja palvelut sekä asuminen. Kaavaluonnoksen nähtävilläolon aikana saatiin palautteena 11 lausuntoa ja 27 mielipidettä. Palaute käsiteltiin kevään 2010 aikana.

MRL 66 §:n mukainen viranomaisneuvottelu pidettiin 12.5.2010.

Yleiskaavaluonnoksesta saadun palautteen ja viranomaisneuvottelun perusteella määritettyjen muutostarpeiden pohjalta laadittiin yleiskaavaehdotus talven 2010/2011 aikana.

13.2.2012

Ympäristölautakunta käsitteli yleiskaavaehdotuskarttaa kokouksessaan 1.3.2011 ja yleiskaavaehdotusselostusta kokouksessaan 23.3.2011.

Kaupunginhallitus käsitteli yleiskaavaehdotusta 4.4.2011 ja päätti yleiskaavaehdotuksen nähtävillesanosta.

Kantakaupungin yleiskaava oli nähtävillä MRA 19§:n mukaan 5.5-6.6.2011

Kaavaehdotuksesta saatiin 9 lausuntoa ja 15 mielipidettä. Kaupunginhallitus hyväksyi kaavanlaatijan valmistelemat vastineet kokouksessaan 31.10.2011.

Kaavaehdotuksesta pidettiin viranomaisneuvottelu 29.11.2011.

Kaupunginhallitus käsitteli yleiskaavaehdotusta kokouksessaan 23.1.2012, jossa päätti ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että kantakaupungin yleiskaava hyväksytään.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 13.2.2012 tarkentaa kantakaupungin yleiskaavaehdotusta.

Hangon kaupunginvaltuusto hyväksyi kantakaupungin yleiskaavan . .2012. Mahdolliset valitukset yleiskaavan hyväksymispäätöksestä ratkaistaan hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

2.2 Suunnitelmat ja selvitykset

Hangon kantakaupungin yleiskaavatyöhön liittyvät seuraavat asiakirjat, suunnitelmat ja selvitykset:

- Osallistumis- ja arviointisuunnitelma, 29.10.2007, päivitetty 13.10.2009
- Hangon kantakaupungin yleiskaavan liikenneselvitys 2008 (Linea konsultit Oy, 2008)
- Hangon liikenneturvallisuussuunnitelma 2008 (Tiehallinto, 2008)
- Kantakaupungin yleiskaava, Kaupan palveluverkkoselvitys (FCG, 16.1.2009)
- Kantakaupungin yleiskaava, Asukaskyselyn raportti (FCG, 3.3.2009)
- Kantakaupungin yleiskaava, Rakennetun ympäristön kaupunkikuvaselvitys (FCG, 15.9.2009)
- Oy Forcit Ab:n ja Fermion Oy:n konsultointi-vyöhykkeiden turvallisuusriskikartoitus maankäytön suunnittelua varten – Loppuraportti (Gaia Consulting Oy, 31.5.2010)
- Hangon strategia (tiivistelmä). Hyväksytty osana talousarviota 8.12.2010 (Hangon kaupunki 2010)
- Hangon kaupungin kahden lammen viitasammakko-, sukeltajakuoriais- ja eteläntytönkorentoselvitys (Faunatica Oy, 14.10.2010)
- Hangon kantakaupungin yleiskaavaluonnoksen (2009) alueella sijaitsevat ekologiset käytävät sekä lepakkoselvitys (Faunatica Oy, 2011)

13.2.2012

- Virkistysalueraportti MRL 39 § momentin 9 yleiskaavan sisältövaatimusten mukaisesti: "virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys" (Hangon kaupunki, 2011)

Suunnittelussa on käytetty myös seuraavia lähdeaineistoja ja tietolähteitä:

- Hangon sataman logistiikkaselvitys 2007 (Strafica Oy:n, EP-Logistics Oy:n, Insinööritoimisto Logisma Oy:n ja Innodea Consulting Ky:n muodostama konsulttiyhteenliittymä, 2007)
- Hangon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Hangon museon julkaisusarja n:o 8. 1989.
- Läntisen Uudenmaan rakennusten ja maiseman kulttuurihistoriallinen inventointi. Läntisen Uudenmaan seutukaavaliitto 1993.
- Rakennettu Uusimaa. Uudenmaan rakennettu kulttuuriympäristö. Luonnos 18.6.2007. toim. Lauri Putkonen. Uudenmaanliitto 2007.
- Hangon kansallinen kaupunkipuisto. Perustamisselvitys 2000-2007. Hanko 2008. Hangö nationalstadspark. Utredning om grundandet 2000-2007. Hangö 2008.
- Hangon kaupungin matkailustrategia 2007-2013. Hangon kaupungin matkailutoimisto Oy Hansea DC Ab
- Hangon pohjavesialueiden suojelusuunnitelma. Harju, Piri. Uudenmaan ympäristökeskuksen monisteita nro 22. Helsinki 1997.
- Hanko-Hyvinkää-radnan sähköistämissuunnitelma. Liikennevirasto
- Uudenmaan rannikkoalueiden yleispiirteinen tulvakartta. Uudenmaanliiton julkaisuja E 96 – 2007
- Ympäristöministeriö/OIVA - Ympäristö- ja paikkatietopalvelu
- www.rky.fi

Museovirasto/vedenalaisten muinaisjäännösten rekisteri

Hangon museo/museojohtaja Marketta Wall

2.3 Suunnitteluun osallistuneet

Kaupunginhallitus päätti 16.4.2007 asettaa yleiskaavan laatimista johtavan ohjausryhmän. Kaupunginhallituksesta valittiin kolme jäsentä: Anja Roos, Eero Koli ja Jouko Kavander. Ympäristölautakunnasta valittiin neljä jäsentä: Seppo Kinnunen, Gunnel M. Helander, Heli Jaskanen sekä Keijo Larila.

Kantakaupungin yleiskaava on laadittu konsulttityönä, konsulttina on toiminut FCG Finnish Consulting Group Oy. Yleiskaavan laadintaan ovat sen eri vaiheissa osallistuneet seuraavat henkilöt Hangon kaupungilta ja konsultilta:

Sten Öhman	tekninen johtaja	Hangon kaupunki/maankäyttö
Heli Vauhkonen	kaavoitusarkkitehti	Hangon kaupunki/maankäyttö
Tomi Ristikangas	toimitusinsinööri	Hangon kaupunki/maankäyttö

Aki Uusitalo	paikkatietoteknikko	Hangon kaupunki/maankäyttö
Ralf Toivari	maanmittausteknikko	Hangon kaupunki/maankäyttö
Lisbeth Nordström	kartankäsittelijä	Hangon kaupunki/maankäyttö
Merja Rönkkö	puistoesimies	Hangon kaupunki/kuntatekniikka
Hannu Koivisto	metsäetumies	Hangon kaupunki/kuntatekniikka
Saija Kajala	ympäristönsuojelu- päällikkö	Hangon kaupunki/ympäristön suojelu
Jan-Peter Sundberg	rakennustarkastaja	Hangon kaupunki/rakennusvalv.
Arja Sippola	arkkitehti SAFA	FCG
Ulla Räihä	arkkitehti SAFA	FCG
Anssi Savisalo	arkkitehti SAFA	FCG
Maria Silvast	maisema-arkkitehti	FCG
Maarit Suomenkorpi	maisema-arkkitehti	FCG
Hanna Tiira	arkkitehti SAFA	FCG
Jan Tvrđý	M.Sc. (landsc. ecol.)	FCG
Raine Vihelmaa	arkkitehti SAFA	FCG

2.4 Kaavan keskeinen sisältö ja tavoitteet

Kantakaupungin alueella voimassa oleva oikeusvaikutukseton yleiskaava on päivitetty tämän päivän tarpeiden ja uusien keskustan kehittämistavoitteiden mukaiseksi ja oikeusvaikutteiseksi yleiskaavaksi. Yleiskaavan selvityksiä on täydennetty ajan tasalle. Kantakaupungin yleiskaavaan on liitetty osia rantayleiskaavasta. Kantakaupungin oikeusvaikutteisella yleiskaavalla on keskeinen merkitys uudistettavien asemakaavojen ohjaus- ja ohjelmointivälineenä.

Osayleiskaavan tavoitteena on kehittää keskusta-alueita vireänä ja toimivana kaupunkirakenteen osana. Keskustan asumismahdollisuuksia ja kaupallista vetovoimaisuutta halutaan lisätä ja työpaikkaomavaraisuutta, virkistysyhteyksiä, suojelua sekä rannan monipuolista käyttöä turvata. Keskustan liikennejärjestelmän toimivuus on ehto kaupungin kilpailukyvyn kannalta.

Varsinaiset muutokset kaupunkirakenteessa ovat v. 1987 yleiskaavan verrattuna maltillisia, ja peilaavat harkiten tapahtuvaa kaupunkikehitystä. Yleiskaava-alueeseen on sisällytetty Hankoniemen edustan saaret ja vesialue niemen etelä- ja pohjoispuolella.

Taajama-alueen laajentuminen tapahtuu kohti itää, Täktomin suuntaan. Täktomintien pohjois- ja eteläpuolelle on osoitettu laajennusalueet pientalorakentamiselle. Radan pohjoispuolista pientalovaltaista taajama-alueita on laajennettu maltillisesti. Tavoitteena on ennen kaikkea pohjoisen pientaloalueen tiivistyvä rakenne. Hangonkylän alueella kyse on lähinnä asemakaavatilanteen päivittämisestä yleiskaavakartalle. Märšanin suuntaan ruutukaavaa on jatkettu pohjoiseen, kuitenkin ottaen huomioon itä-länsisuuntaisen viherkäytävän säilyminen.

Yleiskaavan laatimisen yhteydessä on tehty strateginen valinta sataman toimintojen säilyttämisestä ja kehittämisestä nykyisten Länsisataman ja Ulkosataman alueilla huolimatta asumisen ja luontoarvojen asettamista reunaehdoista. Vilkas satamatoiminta turvaa myös kaupunkirakenteen elinvoimaisuuden. Länsisataman aluevarausta on laajennettu Kuningatarvuoren länsipuolella sekä varauduttu satama-alueen laajennukseen.

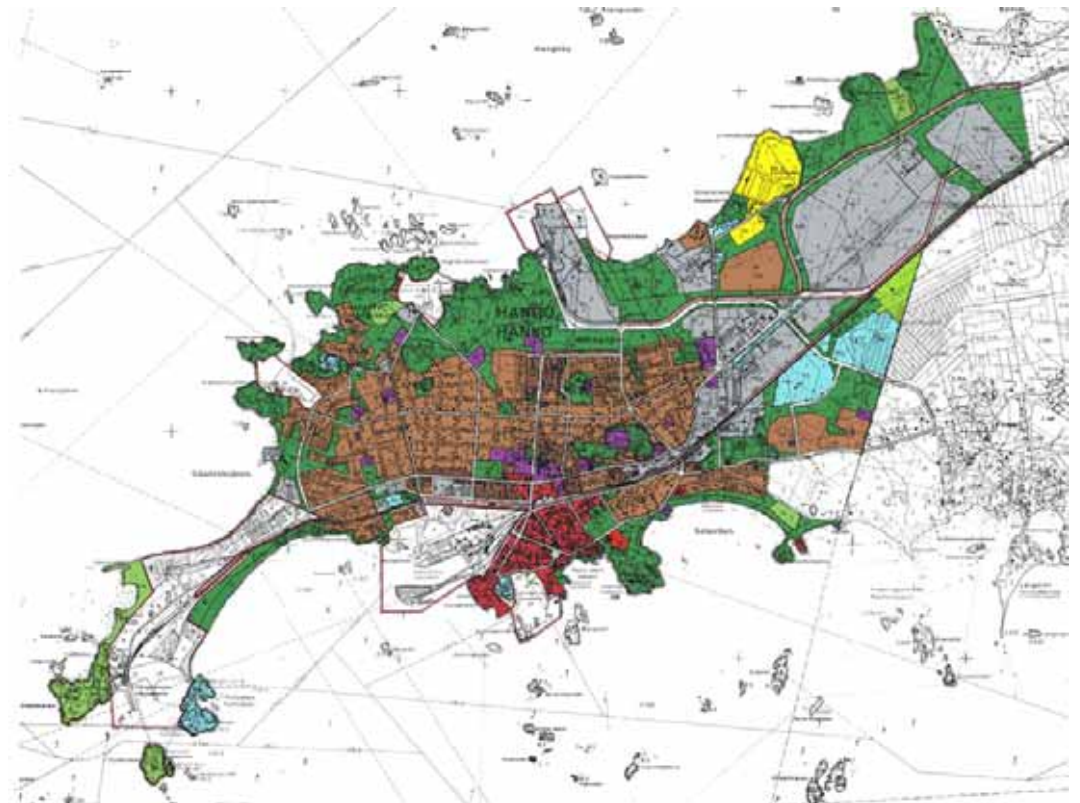

Ote Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavasta. 8.11.2006 vahvistetusta Uudenmaan maakuntakaavasta kumottavat merkinnät.

Uudenmaanliitossa on käynnistetty myös Uudenmaan maakuntakaavan uudistaminen eli Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan laatiminen. Tässä maakuntakaavan uudistamisessa on kyse vahvistetun Uudenmaan maakuntakaavan ja maakuntavaltuuston hyväksymän 1. vaihemaakuntakaavan uudelleen tarkastelusta. Kaavan sisällön merkittävyyden vuoksi käytetään nimitystä maakuntakaavan uudistaminen. Yksi tärkeimmistä uudistettavan maakuntakaavan perusrakenteen pääteemoista on alue- ja yhdyskuntarakenteen eheyttäminen.

3.2 Yleiskaavat

Alueella on voimassa oleva oikeusvaikutukseton Hangon kantakaupungin yleiskaava vuodelta 1987 sekä Hangon kaupungin rantayleiskaava vuodelta 1987.

Hangon kantakaupungin yleiskaava v. 1987.

13.2.2012

3.3 Asemakaavat ja rantakaavat

Kantakaupungin yleiskaava-alueella on voimassa useita, eri vuosikymmenillä laadittuja asemakaavoja. Suurin osa kantakaupungin yleiskaavan alueesta on asemakaavoitettua.

Yleiskaava-alueen asemakaavojen ajantasaisuus on esitetty **karttaliitteellä 3**.

3.3.1 Rakennusjärjestys

Hangon rakennusjärjestys on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 12.9.2001.

3.4 Pohjakartta

Kantakaupungin yleiskaavan pohjakarttana on käytetty maanmittauslaitoksen maastotietokantaa.

3.5 Muut suunnitelmat

Hangon kaupungin strategian 2020 ydinajatuksot on hyväksytty osana Hangon 2011 talousarviota kaupunginvaltuuston kokouksessa 8.12.2010.

Hangon kansallinen kaupunkipuisto on perustettu 15.5.2008. Puisto käsittää kaupungin keskeiset merenranta- ja huvila-alueet.

Kaupunkikeskustan alueelle on laadittu 2008 liikenneturvallisuussuunnitelma yhteistyössä Uudenmaan tiepiirin kanssa.

Sataman kehittämiseksi on laadittu vuonna 2007 "Hangon sataman logistiikkaselvitys", joka on pitkän tähtäimen suunnitelma Hangon sataman toimintaedellytyksistä sekä sataman toimintaan liittyvien elinkeinojen kehittämismahdollisuuksista maakunnallisessa mittakaavassa.

3.6 Maanomistus

Kantakaupungin yleiskaava-alueella raakamaan omistaa pääosin Hangon kaupunki. Muita maanomistajia ovat yksityiset, yhdistykset, yritykset, seurakunnat ja valtio.

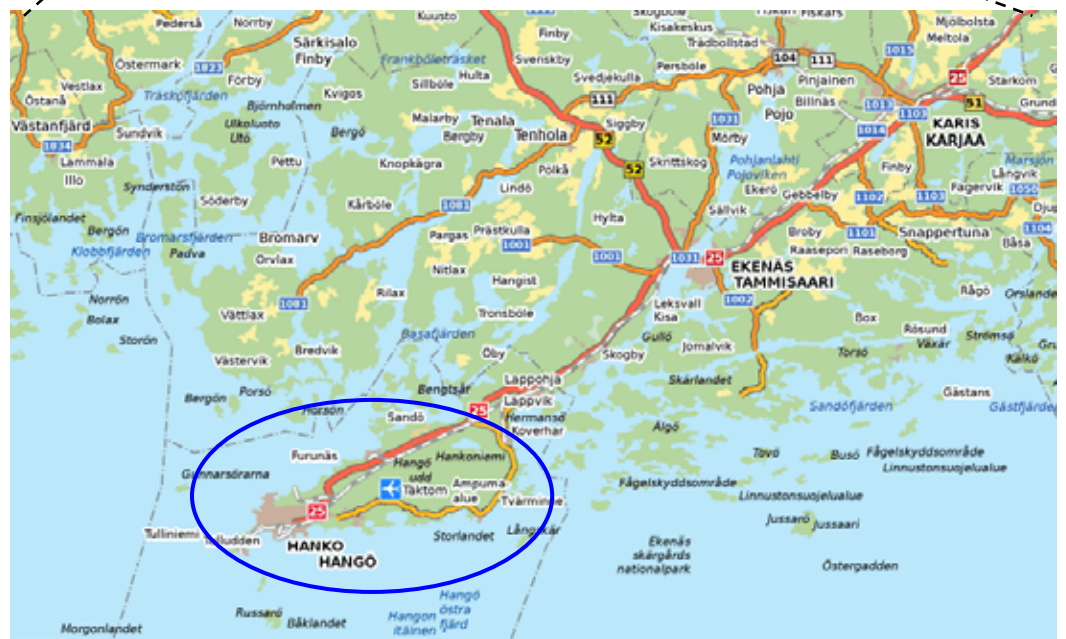
4 Sijainti ja ympäristö

4.1 Yleiskuvaus

Hangon kaupunki sijaitsee Uudenmaan maakunnassa, Etelä-Suomen läänissä. Hangon etäisyys Helsingistä on noin 128 km. Hanko on Suomen eteläisin kaupunki ja siellä sijaitsee myös Manner-Suomen eteläisin piste. Kunnan pinta-ala on 800 km², josta vesistön osuus on 683 km². Rantaviivaa kunnan alueella on yhteensä 130 km. Alueen suurin järvi on Sandöträsket. Kunnan asukasmäärä oli 9668 henkeä helmikuussa 2009. Alueen pääelinkeinot ovat palvelut sekä rakentaminen ja teollisuus.

Alueen tärkeimmät liikenneyhteydet ovat valtatie 25 (Hanko-Lohja-Hyvinkää) sekä rautatieyhteys Hanko-Karjaa.

13.2.2012

Hangon kaupungin seudullinen sijainti.

4.1.1 Hangon viheralueet

Hankoniemen pohjoisreunan metsäinen viheralue ulottuu idän yhtenäisen metsän alueelta kaupungin pohjoispuolelle melko yhtenäisenä vyöhykkeenä. Metsäalue on kaupungin pohjoispuolella noin kilometrin levyinen ja kapeimmillaan se on Silversandin leirintäalueen lähistöllä, jossa metsävyöhyke on noin 100-200 metriä. Hankoniementie kulkee pitkin metsäaluetta ja kääntyy osittain sen poikki (Santalantie). Kaupungin pohjoispuolella metsäalueen poikki kulkee neljä pienempää tietä.

Hankoniemen keskiosassa sama metsäalue tulee yhtenäisenä Itäisen puistotien asuinalueen pohjoispuolelle saakka. Hankoniemen eteläreunaa pitkin kulkevan Täktomintien ympäristössä on asutusta.

Hangon kaupungin keskustassa on kolme isompaa puistoa (Hagan puisto, Kirkkopuisto ja Puistolammen alue) sekä joitain pienempiä viheralueita lähin-

13.2.2012

---

nä rannoilla. Lännessä Tulliniemen länsiranta on noin 2 km pitkä ja kapea viheralue, jonne on rajoitettu kulku.

4.2 Luonnonympäristö

4.2.1 Selvitykset

Kantakaupungin yleiskaava-alueelta on laadittu seuraavat luontoselvitykset:

- Uddskatanin luonnonsuojelualueen niittyjen ja ketojen hoitosuunnitelma (Metsähallitus/ Tiina Kanerva, 2003)
- Uddskatanin linnustoselvitys (Pekka J. Nikander, 1990)
- Uddskatans naturskyddsområde, skötsel- och dispositionsplan (Liikennetekniikka Oy, 1991)
- Tulliniemen ja sitä ympäröivän suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma (LT-Ympäristö Liikennetekniikka Oy, 1992)
- Tulliniemen ja sitä ympäröivän suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma, Tulliniemen alueen kasvillisuus- ja kasvistoselvitys (Thomas Bonn, 1990)
- Tulliniemen kasvisto ja kasvillisuus (Tuula Oksanen, 1978)
- Tullirannan dyyni, suojellun luontotyypin alueen rajaaminen (Uudenmaan ymp.keskus/Pilvi Pääkkönen ja Leena Eerola, 2002)
- Kuningatarvuoren kehittämissuunnittelu, luontoselvitys (Luontotieto Keiron/Susanna Pimenoff, 2003)
- Donationsjord (Kolaviken), suojeltujen luontotyyppien rajojen määrittäminen. Hiekkaranta, hiekkadyyni (Uudenmaan ymp.keskus/Leena Saviranta, Leena Eerola, 1998)
- Långsandan ranta-alueen kunnostussuunnitelma (Enviro Oy, 2000)
- Furuvikin hoito- ja käyttösuunnitelma / Skötsel- och dispositionsplan över Furuvik (Katja Hammarström ja Peik Grönholm, 2003)
- Furuvikin luonnon erityispiirteet sekä harvinaisten ja uhanal.lajien esiintyminen siellä (Kalevi Keynäs, 1990)
- Långbodaudden (luontotyyppien inventointi) (Uudenmaan ymp.keskus/Susanna Männynoksa ja Pilvi Pääkkönen, 1998)
- Långbodaudden (luontotyyppien inventointi, metsäiset tyypit, pähkinälehto) (Uudenmaan ymp.keskus/Susanna Männynoksa ja Pilvi Pääkkönen, 1998)
- Trollbergetin hiekkaranta (suojellun luontotyypin alueen rajaaminen) (Uudenmaan ymp.keskus/Pilvi Pääkkönen ja Leena Eerola, 1998, 2001)
- Naturinventering och skötselplan för Långboda – Trollberget (Johanna Ehrnsten, 2008)

13.2.2012

- Silversandin alueen luonto - luonnehdinta luonnonarvoista (Mikael Kilpi, Aronia/Yrkeshögskolan Sydväst och Åbo Akademi, 2002)
- Hangonkylän kaava-alueen luontoselvitykset (Faunatica Oy, 2009)
- Metsäkannaksen hoitosuunnitelma (Suomen Ympäristösuunnittelu Oy, 1994)
- Metsäkannaksen linnustokartoitus (Kari Salovaara, 1995)
- Skogsnäset, stranden (Nanne ja Rolf Wessman, Thomas Bonn, 1995)
- Skogsnäsetin kallioketo (Thomas Bonn, 1996)
- Varisniemen asemakaavahanke, luontoselvitys (Luontotieto Keiron Oy, 2003)
- Hankoniemen etelärannan hiekkarantojen ja dyynien hoitosuunnitelma (Metsähallitus/Esko Tainio, 2009)
- Hagapuiston lammet ja Parkdammen/Hangon kaupungin kahden lammen viitasammakko- sukeltajakuoriais- ja eteläntytönkorentoselvitys (Faunatica Oy, 2010)
- Hangon asemakaava-alueiden puistojen ja puistometsien hoito- ja käyttösuunnitelma: Furuvik, keskusta-alueet ja pohjoiset alueet (Ympäristösuunnittelu OK ja Hangon kaupunki, 2007)
- Hangö Västra skärgårds vegetation och flora (Västra Nylands regionplansförbund, 1992)
- Hangö Västra fjärd, Skärgårdsfågelfaunan i Hangö skärgård (Mikael Kilpi, 1995)
- Tulliniemiryhmän raportti (Tulliniemiryhmä, 2005)
- Hankoniemen luontokatsaus (Hangon ympäristölautakunta, 1994)
- Länsisatama, asemakaavaa varten (selvityskohdetta ei enää ole) (Suunnittelukeskus Oy, Kuopio: J.Kärkkäinen, 1997)
- Hangon kantakaupungin yleiskaavaluonnoksen alueella sijaitsevat ekologiset käytävät sekä lepakkoselvitys (Faunatica Oy, 2011)

Seuraaville luonnonsuojelualueille tai luontotyyppirajauksille, joilla on erityistä ohjaustarvetta, on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma:

- Uddskatanin luonnonsuojelualue
- Tulliniemen luonnonsuojelualue
- Furuvikin luonnonsuojelualue
- Kolavikenin hiekkaranta (Långsanda)
- Metsäkannaksen luonnonsuojelualue

Metsähallitus on laatinut rinnan yleiskaavatyön kanssa Tulliniemen hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Suunnittelu on aloitettu v. 2009. Hoito- ja käyttösuunnitelman päätavoitteena on luontoarvojen turvaaminen ja suojeleminen. Keskeinen

13.2.2012

---

tavoite on myös virkistyskäytön kehittäminen. Suunnitelma on yleiskaavan hyväksymisen aikaan vielä keskeneräinen.

4.2.2 Maa- ja kallioperä

Hankoniemen kallioperä koostuu pääasiassa syväkivilajeista ja on suurimmalta osalta kvartsi- ja granodioriittia. Hankoniemen pohjoispuolisko kuuluu ensimmäiseen Salpausselkään, joka on syntynyt viimeisen jäätiköitymisen jälkeen. Yleiskaava-alue sijaitsee Salpausselkämuodostuman lounaisimmassa osassa. Muodostuma ulottuu Hankoniemen kärkeen saakka, joskin maaston korkeuserot ovat suurella osalla aluetta varsin vähäiset.

Varsinkin ranta-alueilla on näkyvissä kalliopaljastumia. Muutoin maaperä on yleensä hiekkaa ja soraa, osittain moreenia. Suunnittelualueen itäosassa on myös laajahko suoalue.

Puistovuoren rantakallioita.

4.2.3 Pohjavedet ja vesistöt

Hangon kantakaupungin alueella on yksi luokkaan I kuuluva, vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue. Yleiskaava-alueella, Hopearannassa sijaitsee yksi Hangon vesilaitoksen vedenottamo. Silversandin vedenottamo, joka on otettu käyttöön vuonna 1907, on Hangon kaupungin vanhin.

Pohjavesialueista, niiden hyödyntämisestä ja rakentamisesta määrätään vesilaissa ja ympäristönsuojelulaissa.

13.2.2012

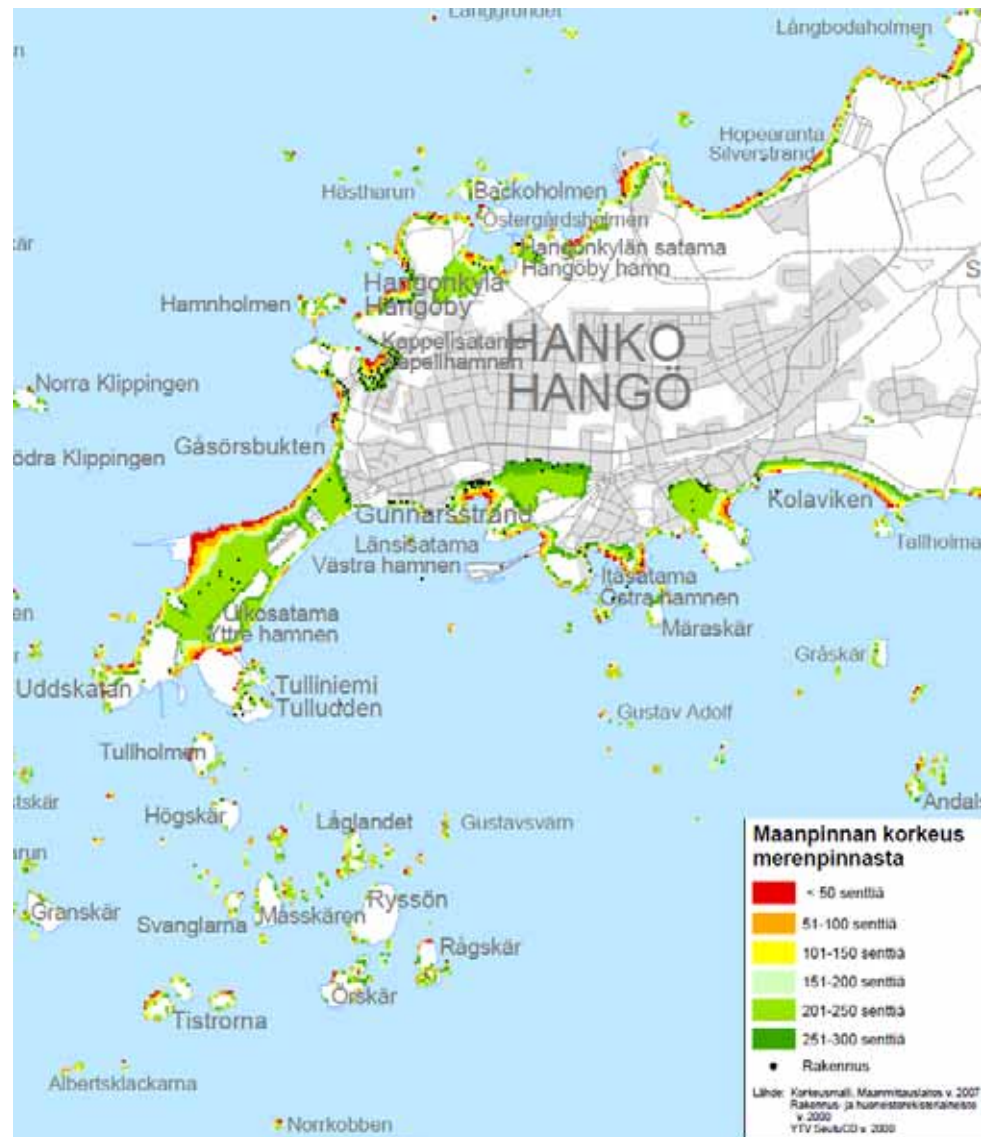
Pohjavesialueet Hangossa (Hertta (Oiva) tietokanta 24.4.2009)

Tulva-alueet

Suomen Ympäristökeskus on vuonna 2002 esittänyt korkeussuositukset, joiden alapuolelle ei tulisi enää rakentaa (Ympäristöopas nro 52: Ylimmät vedenkorkeudet ja sortumariskit ranta-alueille rakennettaessa, suositus alimmista rakentamiskorkeuksista). Itämeren rannalla suositellaan varauduttavaksi kerran 200 vuodessa esiintyviin tulviin lisättynä vähintään 30 cm aaltoiluvalla. Tämä tarkoittaa alimman rakentamiskorkeustason olevan Hangossa N60+2,35 m.

Uudenmaan rannikon yleispiirteisellä tulvavaarakartoituksella (2007) selvitettiin alueita, jotka ovat kaikkein altteimpia meriveden nousulle.

13.2.2012

Tulva-alueet Lähde: Uudenmaan rannikkoalueiden yleispiirteinen tulvakartta. Uudenmaanliiton julkaisuja E 96 – 2007.

4.2.4 Kasvillisuus, eläimistö ja linnusto

Hankoniemen kasvi- ja eläinlajisto on poikkeuksellisen runsas. Kantakaupungin yleiskaava-alueella on monia lajeja, joita ei Suomessa tavata missään muualla tai ne ovat muualla maassa harvinaisia. Tästä syystä aivan kaupunki-alueen tuntumassa onkin useita perustettuja suojelualueita. Esimerkiksi kaupungin upeilla hiekkarannoilla ja -dyyneillä tavataan lukuisia uhanalaisiksi luokiteltuja lajeja.

Kasvillisuus

Hangon kasvisto on hyvin rikas, vaikka kasvillisuus valtaosaltaan onkin kuivaa kangasmetsää. Tuulisten rannikkoalueiden puusto on havupuuvältaista, sisäosissa on myös paljon lehtipuita.

Lajeista noin 50 on luokiteltu johonkin uhanalaisten kasvien luokkaan. Viikkaan merenkulun ansiosta on Hangon luontoon tullut monia erikoisuuksia. Ilmasto ja harvinaiset ravintokasvit luovat suotuisan ympäristön myös uhanalaisille hyönteisille.

Eteläisen ja merellisen sijainnin vuoksi Hangon rantakasvillisuus eroaa selvästi muun Suomen rantojen kasvillisuudesta. Lämmin ja kostea ilmasto luo edellytykset omalaatuiselle kasvistolle ja hyönteistölle. Rantadyynien kasvillisuus muodostuu eri kasvillisuustyyppeiden vyöhykkeistä; loiskevyöhyke, rantavyöhyke sekä natavyöhyke. Rannoilla kasvaa useita harvinaisia lajeja sekä uhanalaisten hyönteisten ravintokasveja; mm. meriotakilokki, kangasajuruoho, ketomaruna sekä hietikkonata. Dyynialueilla kasvaa voimakkaasti kurtttulehtiruusu, joka levitessään uhkaa muiden kasvien elinympäristöjä.

Hankoniemen rantakasvillisuutta.

Eläimistö

Hangon kantakaupungin yleiskaavan käsittämän alueen sijainti on poikkeuksellinen, koska alue on kolmelta suunnalta meren ympäröimä. Alueen sijainti niemenkärjessä vaikuttaa luonnollisesti eläinten liikkumistarpeeseen.

Hankoniemen alueella on tavattu säännöllisesti ilveksiä. Alueella on myös liikunut susia sekä karhuja. Hirvieläimistä Hankoniemen alueella on tavattu säännöllisesti hirviä, metsä- ja valkohäntäkauriita (valkohäntäpeura) sekä satunnaisesti täpläkauriita (kuusipeura) ja isokauriita (saksanhirvi). Hirvet suosivat Hankoniemen metsäistä keskiosaa, jossa on vain vähän ihmisen aiheuttamaa häiriötä. Kauriiden määrä kantakaupungin yleiskaava-alueen sisäpuolella on ollut nousujohteinen 10–15 vuoden aikana. Kauriit käyttävät säännöllisesti erityisesti kaava-alueen pohjoisosissa sijaitsevia viheralueita. Pienten sorkkaeläinten esiintyminen alueella painottuu pohjoisosien viheralueille, mutta kauriit lisääntyvät ilmeisesti jopa Hankoniemen kärjessä sijaitsevalla Uddskatanin suojelualueella. Niemen kärkeen eläimet kulkevat alueen pohjoisosia myöten. Kyseisellä alueella on tehty myös satunnaisia hirvihavaintoja. Hirviä on tavattu keskikesän aikoihin satunnaisesti muualtakin keskusta-alueelta. Tällöin kyseessä ovat yleensä nuoret, emonsa vieroittamat yksilöt.

Kantakaupungin yleiskaava-alueella on tavattu säännöllisesti supikoiria ja mäyriä. Alueella on tavattu myös satunnaisesti kettuja. Säännöllisesti alueella on tavattu sekä metsäjäniksiä että rusakoita. Myös oravia esiintyy säännöllisesti. Pikkunisäkkäitä, kuten siilejä, kohdealueella on suhteellisen vähän.

13.2.2012

Hangossa tavataan matelijoita ja sammakkoeläimiä yhtenäisillä metsäalueilla ja rannikkoseuduilla. Tulliniemen kärjessä on pieni kyypopulaatio ja Puistolammessa ja Hagan puiston lammessa on sammakoita, viitasammakoita sekä rupikonnia, mahdollisesti myös vesiliskoja.

Hangon Eteläkärjen ja koko Hankoniemen asema on suomalaisittain ainoalaatuinen niin muuttavien lepakoiden kuin lintujenkin tärkeänä muuttoreitin osana ja kerääntymisalueena.

Maantieteellisen sijaintinsa vuoksi Tulliniemi on yksi Suomen tärkeimpiä muuttolintuväyliä ja siten myös muutto- ja vaelluslintututkimuksen avainpaikkoja Suomessa. Saaristoalue on pesivän merilinnuston kannalta erittäin tärkeää aluetta.

4.2.5 Lainsäädännön nojalla rauhoitetut elinympäristöt ja lajit

Maankäyttö- ja rakennuslain yleisenä tavoitteena on MRL 1§:nmukaan järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Luonnonsuojelulaki

a) suojeltavat luontotyytit

Vuoden 1997 alussa voimaan astuneessa luonnonsuojelulaissa (20.12.2006/1096) 29 §:ssä luetellaan 9 luontotyyppiä, joita ei saa muuttaa niin, että luontotyypin ominaispiirteiden säilyminen kyseisillä alueilla vaarantuu:

- 1) luontaisesti syntyneet, merkittävilta osin jaloista lehtipuista koostuvia metsiköt
- 2) pähkinäpensaslehdot
- 3) tervaleppäkorvet
- 4) luonnontilaiset hiekkarannat
- 5) merenrantaniityt
- 6) puuttomat ja luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit
- 7) katajakedot
- 8) lehdesniityt
- 9) avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja enintään viiden puun puuryhmät

Näistä on alueella ainakin pähkinäpensaslehtoja, tervaleppäkorvia, luonnontilaisia hiekkarantoja sekä puuttomia tai luontaisesti vähäpuustoisia hiekkadyynejä. Luontotyypeistä säädetään yksityiskohtaisemmin luonnonsuojelulain 10 §:ssä. Luonnonsuojelulain 29 §:ssä mainituilla luontotyypeillä tarkoitetaan:

Pähkinäpensaslehtoja, joissa on vähintään kaksi metriä korkeita tai leveitä pähkinäpensaita vähintään 20 kappaletta hehtaarilla yhtenä tai useampana lähekkäisenä ryhmänä rajattavissa olevalla yhtenäisellä alueella.

Tervaleppäkorvia, jotka ovat luhtaisia tai lähteisiä ja joissa valtapuuna on tervaleppä ja aluskasvillisuutena mättäillä on hiirenporrasta, neivaimarretta tai muita suuria saniaisia. Väliköpinnoilla kasvaa luhtakasveja, useimmiten vehkaa ja kurjenmiekkää.

13.2.2012

Luonnontilaisia hiekkarantoja, jotka ovat riittävän laajoja, jotta niihin on muodostunut sulkeutumaton hiekkarannan kasvillisuutta ja joilla esiintyy hiekkarannalle tyypillisiä eliölajeja. Maa-aines on hiekkaa tai hietaa eikä ranta ole rakentamisella taikka täyttämistä tai tasoittamistoimenpiteillä merkittävästi muutettu.

Puuttomia ja luontaisesti vähäpuustoisia hiekkadyynejä, jotka ovat tuulen kuljettaman ja kasaaman hiekka-aineksen muodostamia alueita, jotka metsätaloudellisesti ovat jouto- tai kitumaita.

b) uhanalaiset ja erityissuojelua vaativat lajit

Alueella on useita uhanalaiseksi tai silmälläpidettäväksi luokiteltua pesiviä lintulajeja, esimerkiksi kehrääjä, pikkutikka, pensas- ja kivitasku ja käenpiika.

c) Euroopan lajisuojelua koskevat erityissäännökset

EU:n luontodirektiivin liitteessä IV(a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden selvästi luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 49 § ja Is -asetuksen liite 5).

EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) mukaisten nisäkäslajien lisääntymis- ja levähdyspaikat

Suurpedoista; ilves, susi ja karhu on tehty satunnaishavaintoja kantakaupungin alueelta.

Lepakkolajeista alueella tavataan ainakin pohjanlepakko sekä vesisiippa.

Viitasammakon esiintyminen on kartoitettu Haagapuiston lammen ja Parkdammenin osalta.

EU:n lintudirektiivin liitteen I Suomessa tavattavia lajeja

Alueella pesivät ainakin teeri, kala- ja lapintiira. Alueella on tavattu mm. kangaskiuru, pikkusieppo ja pikkulepinkäinen. Muuttavia direktiivilajeja ovat kurki, varpus- ja helmipöllö sekä pohjantikka.

Hangon etelälahdet toimivat laulujoutsenen ja suosirrin syyslevähdysalueena.

d) v.1923 luonnonsuojelulain (71/1923, 6§) mukaiset luonnonmuistomerkit

Parkbergetin(Puistovuori) ja Kråkuddenin (Varisniemi) hiidenkirnut. (Länsin-hallituksen päätös 6855/1961)

Metsälain erityisbiotoopit

Metsälain (12.12.1996/1093) 10§:ssä todetaan, että " Metsiä tulee hoitaa ja käyttää siten, että yleiset edellytykset metsien biologiselle monimuotoisuudelle ominaisten elinympäristöjen säilyminen turvataan." Sen jälkeen luetellaan 7 metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää elinympäristöä:

1. lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt
2. ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin länsin eteläpuolella olevat letot

13.2.2012

---

3. rehevät lehtolaikut
4. pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla
5. rotkot ja kurut
6. jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät
7. karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat

Metsälain tarkoittamista elinympäristöistä tavataan suunnittelualueella ainakin reheviä lehtolaikkuja Långbodauddenilla, Varisniemessä, Metsäkannaksella sekä Tulliniemessä.

4.2.6 Luonnonarvoiltaan merkittävät alueet ja kohteet

1. Furuvik. Maisemallisesti arvokas kokonaisuus; luonnontilaista merenrantaa ja kasvipeitteisiä dyynejä. Alueella on monenlaisia rannikoiden luontotyyppisiä. Monet näistä luontotyypeistä ovat maassamme harvinaisia tai uhanalaisia, esimerkiksi erittäin uhanalaiset Itämeren hiekkarannat, vaarantuneet liikkuvat rantavehnydyynit sekä harmaat (stabiilit) ja metsäiset dyynit.
2. Kolaviken – Råudden välinen hiekkaranta-alue. Arvokas ranta-/dyynialue. Kolavikenin hyönteislajisto käsittää monia uhanalaisia lajeja ja matalien rantadyynien kasvillisuus on monipuolista.
3. Tulliniemi. Uddskatanin luonnonsuojelualue käsittää Uddskatanin ja Gåsörsuddenin välisen alueen sekä erillisen Tullstrandin alueen niemen itärannalla. Erityisesti Uddskatanin alueen keto- ja hiekkalajisto on ainutlaatuisia. Alue on monen uhanalaisen lajin turvapaikka ja lintujen levähdysalue. Yksi kolmannes Uddskatanin luonnonsuojelualueesta on kasvipeitteisiä merenrantakallioita. Lisäksi alueelta löytyy mm. lehtoja, merenrantaniittyjä, kuivia tai tuoreita niittyjä sekä eri kehitysvaiheissa olevia dyynejä. Oma lukunsa ovat vedenalaiset luontotyypit kuten hiekkasärkät, matalat lahdet ja riutat. Yksityinen Tulliniemen luonnonsuojelualue käsittää Hankoniemen uloimman kärjen rantoja sen pohjois- ja itärannalta sekä edustalla olevaa saaristoa vesialueineen. Tämä osa osittain maa- ja osittain vesialueineen on perustettu lähinnä linnuston ja riistaeläinten suojelemiseksi. Myös Tullstrandin itäisen rannan, Gunnarstrandin ja Kläppuddenin välinen ranta-alue on luonto-arvojen puolesta arvokasta aluetta.
4. Långbodauddenin pähkinäpensaslehto. Alueella kasvaa pähkinäpensasta, vaahteraa ja tammea.
5. Metsäkannas. Alue käsittää rantalehtoalueen, jossa päälajina on tervaleppä sekä luonnonniittyalueen. Metsäkannaksen linnusto on myös monipuolinen ja runsas.
6. Trollbergetin hiekkaranta. Luonnontilainen hiekkaranta, alue maisemaltaan mäntykangasmetsää.
7. Anklärensbuktnens naturskyddsområde. Alue sisältyy valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan, kohde Pohjanpitäjänlahden rannikko (RSO010002) sekä Natura 2000-verkoston, Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueeseen (FI0100005). Alue on erittäin tärkeä ranta- ja vesiluontotyyppien suojelulle. Rauhoitettuun alueeseen sisältyy kallioluotoja ja hiekkaisia saaria sekä matalikkoja, jotka ovat tärkeitä pesimä- ja levähdysalueita mm. seuraaville lintulajeille: haahka, pilkkasiipi, isokoskelo, tukkakoskelo, telkkä, allii, tukkasotka, silkkiuikku ja ristisorsa. Alueen kahlaajalajistoon kuuluvat mm. pikkutylli, tylli, punajalkaviklo ja meriharukka.

4.2.7 Yleiskaava-alueen uhanalaisia, vaarantuneita ja silmälläpidettäviä lajeja

Erittäin uhanalaisen kasvilajin kasvupaikka

13.2.2012

- hietalaukka (*Allium vineale*)

Vaarantuneen kasvilajin esiintymä

- meriotakilokki (*Salsola kali* subsp. *kali*)
- lännenmaltsa (*Atriplex glabriuscula*)
- puolanlaukkaneilikka (*Armeria maritima* subsp. *elongata*)

Vaarantuneiden hyönteisten elinympäristö

- sinisiipisirkka (*Sphingonotus coeruleans*)

Silmälläpidettävä kasvilajiesiintymä

- isokrassi (*Lepidium latifolium*)

Silmälläpidettävien hyönteisten elinympäristöjä

- nummijuuriyökkönen (*Apamea anceps*)
- kilokkikärsäkäs (*Chromoderus affinis*)

Silmälläpidettävien perhosten elinympäristöjä

- loistokaapuyökkönen (*Cucullia argentea*)
- hietapussikoi (*Coleophora caelebipennella*)

Uhanalaisten hyönteisten tärkeiden ravintokasvien kasvilajiesiintymiä

- rantavehna (*Elymus arenaria*)
- keltamaksaruoho (*Sedum acre*)
- merimaltsa (*Atriplex littoralis*)
- isomaltsa (*A. prostata*)
- merisinappi (*Cakile maritima*)

4.2.8 Natura 2000 –alueet

Natura 2000 -verkosto perustuu Euroopan unionin luonto- ja lintudirektiiveihin. Natura 2000 -alueiden verkostolla suojellaan koko Euroopan unionissa tärkeitä luontotyyppisiä ja lajeja. Tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Valtioneuvosto teki ensimmäisen päätöksen Euroopan unionille annetusta Suomen Natura 2000 -ehdotuksesta vuonna 1998. Ehdotusta täydennettiin 1999, 2002, 2004 ja 2005. Uudenmaan ympäristökeskuksen alueella sijaitseville Natura 2000 -alueille on laadittu hoidon ja käytön yleissuunnitelma. Hangon kantakaupungin yleiskaava-alueella sijaitsee kaksi Natura- aluetta; Tulliniemen linnustonsuojelualue (Natura FI0100006) ja Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005).

4.2.9 Rantojen suojeluohjelma

Valtioneuvoston periaatepäätöksen (20.12.1990) valtakunnallisesta rantojen suojeluohjelmasta mukaan Suomen arvokkaimmat rannat säilytetään rakentamattomina ja luonnontilaisina. Tavoitteena on ollut muodostaa Suomen meri- ja järviluonnon alueellista ja tyyppikohtaista vaihtelua ja turvaa näiden alueiden eliölajien elinympäristöt. Rantojen suojeluohjelmaan kuuluu kantakaupungin yleiskaava-alueen kaakkoisosassa Pohjanpitäjänlahden rannikko.

Suojeltavat luontoalueet ks. kohta 9.1.9

4.3 Ympäristöhäiriöt ja -riskit

Hangon kantakaupungin merkittävimpiä häiriö- ja riskitekijöitä ovat:

- tie- ja raideliikenteen melu

13.2.2012

- teollisuuden asettamat haasteet viihtyvyydelle (melu, haju, liikenne) ja ilmanlaadulle. Ilmanlaadullisia haittoja aiheutuu myös tie- ja laivaliikenteestä.
- teollisuus- ja tuotantolaitokset, erityisesti Fermion Oy ja Forcit Oy ja niihin liittyvät SEVESO-konsultointivyöhykkeet, jotka aiheuttavat haasteita muiden toimintojen sijoittamiselle.
Fermion Oy:n ja Forcit Oy:n SEVESO-vyöhykkeitä koskien on laadittu 2010 selvitys, jonka avulla pyrittiin tarkentamaan onnettomuusvaaraa aiheuttavien laitosten suojavyöhykkeitä ja onnettomuusriskejä.
- ympäristövahinkojen, kuten öljyonnettomuuksien mahdollisuus satamakuljetuksissa sekä maalla että merellä ja tästä seuraavat riskitekijät asukkaille. Kantakaupungin alueella on paljon herkkiä luontokohteita, joille mahdollinen öljyonnettomuus merellä voisi olla kohtalokas ja peruuttamaton.
- pilaantuneita maita ilmenee usein rakentamisen ja lämmitysjärjestelmän uusimisen yhteydessä. Kantakaupungista osa on 1-luokan pohjavesialuetta, jolla esim. polttonesteiden ja kemikaalien varastointi on haasteellista.
- asumisen ja maankäytön aiheuttama paine alueella olevaan ainutlaatuiseen luonnonympäristöön asettaa haasteita luonnon suojelulle. Tähän voidaan vaikuttaa ohjaamalla ihmisten liikkumista herkkien kohteiden ulkopuolelle.
- globaalin ilmastonmuutoksen vaikutukset merenpinnan kohoamiseen.

5 Maisema

5.1 Maisemarakenne

Hanko kuuluu ympäristöministeriön maisema-aluejärjestelmän maisemamaakunta- jaon mukaan Eteläiseen rantamaahan ja siinä tarkemmin Suomenlahden rannikkoseutuun. Eteläinen rantamaa on korkokuvaltaan pääasiassa alavaa, mutta pienipiirteisyydessään hyvin vaihtelevaa. Alue on muinaista merenpohjaa. Alueen lounaisin osa edustaa lounaisrannikon hemiboreaalista tammivyöhykettä. Kasvillisuus on keskimäärin rehevää. Soiden osuus on pienempi kuin maan muissa osissa.

Tyypillisiä piirteitä Suomenlahden rannikolle ovat paljaiden ja metsäisten kalliomaiden huomattavan suuri osuus. Länsiosan laajahkoa saaristoa luonnehtivat silokallioiset mäntymetsää kasvavat ja ulkosaaristossa paljaat saaret. I Salpausselän reunamuodostuman jatkuminen Hankoniemen kautta ulkomerelle saakka on maisemallinen erikoisuus sora-, hiekka- ja särkkämuodostumiin. Kasvillisuus on verraten ankarista sääolosuhteista huolimatta rehevää. Lehtoja on melko paljon varsinkin lännessä.

5.2 Maisemakuva

Suomen eteläisintä kaupunkia ympäröi meri kolmelta suunnalta. Maisema on horisontaalinen ja vahvasti mannerjäätikön muovaama. Avokalliot ja hiekkaiset mäntykankaat vuorottelevat Hankoniemen kärjen maisemassa. Hangon luonnon erityispiirteitä ovat pitkät hiekkarannat, joita katkaisevat punagraniittiset rantakalliot. Hiekkarantojen alkuperäiseltä kasvillisuudelta tilaa valtaavat kurtturehtiruusupensaikat. Furuvikin ja Tulliniemen alueilla on dyynimetsiä, joissa mäntyjen lomassa dyynit vaihtavat muotoaan tuulten mukaan.

13.2.2012

Rakennetussa maisemassa on toisistaan selkeästi erotettavia alueita: satamat, liikekeskusta, kaupungin halkaisevat rata- ja tiealueet, Kylpyläpuiston huvila-alue, radan pohjoispuolella sijaitseva, väljästi rakennettu omakotialue sekä pittoreskit punamultaiset kalavaja-alueet.

Kun kaupunkia katsoo kauempaa mereltä, erottuvat maamerkkeinä Tullinien luotsiasema, vesitorni ja kirkon torni. Läntiseltä selältä katsottaessa erottuvat lisäksi Koppnäsuddenin värikkäät nosturit sekä kauempana Santalassa sijaitsevat tuulimyllyt. Lähestyttäessä Hankoa etelästä nähdään Kasino ja vanhat Bellevuen ja Tellinan pensionaatit, jotka ovat suuria puurakennuksia, sekä Hangolle tunnusomaiset uimakoppien rivistöt.

Bellevuen rannan uimakoppeja.

Hangon maamerkkejä mereltä päin katsottuna.

5.3 Virkistysalueet

Hangon kaupungin tärkeimpiä virkistysalueita on kantakaupunkia kolmelta suunnalta ympäröivä meri. Merialueiden virkistyskäyttö tarkoittaa etenkin veneilyä ja purjehdusta.

Kantakaupungin tärkeimmät virkistysmetsät ovat Märsanin alue pohjoisessa sekä Furuvin alue eteläpuolella. Laajempien ja yhtenäisten metsäalueiden li-

säksi kantakaupungissa on useita pienempiä metsiköitä. Lähimetsät ovat kaupunkilaisten päivittäisten kävelyreittien varrella ja niillä on suuri merkitys asukkaille.

Lisäksi suosittuja virkistysalueita ovat rannat, joilla on kävelyreittejä; Tullinimen ranta ja Långsandan kulttuurihistoriallisesti arvokas hiekkatie, joka johtaa Neljän Tuulen Tuvan-ravintolaan Pieneen Mäntysaareen. Myös Puistovuorella on suosittuja kävelypolkuja.

5.4 Kansallinen kaupunkipuisto

Hangon kansallinen kaupunkipuisto perustettiin ympäristöministeriön päätöksellä 15.5.2008.

Kaupunkipuisto on kaupungin keskustassa ja sen välittömässä läheisyydessä oleva laaja ja edustava luonnon, puistojen, rakennetun ympäristön sekä historiallisten kerrostumien muodostama kokonaisuus. Tarkoitus on säilyttää kaupungin historian kertomusta sekä turvata puistoon kuuluvat viheralueet kaupunkilaisten virkistyskäytössä tulevaisuudessakin.

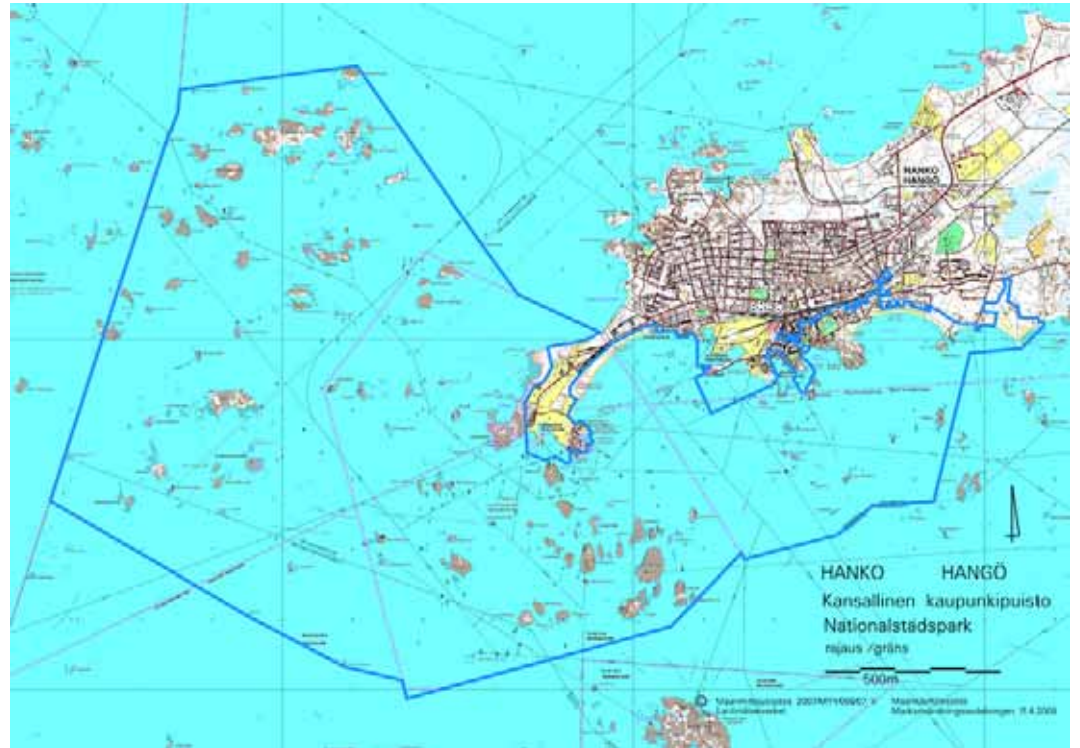
Kansallisen kaupunkipuiston alue on laaja; lännessä alue rajautuu Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueeseen, idässä Furuvikin luonto- ja Natura-alueeseen. Kaupunkipuistoon kuuluu suuri osa Hankoniemen etelän puoleista rannikkoaluetta. Lisäksi alueeseen kuuluu laaja ja monipuolinen meri- ja saaristoalue. Meri- ja saaristoalueineen kansallisen kaupunkipuiston kokonaispinta-ala on noin 6300 ha.

Puistoon on ensisijaisesti osoitettu valtion ja kaupungin omistuksessa olevia alueita sekä omistajien suostumuksella yksityisten maanomistajien alueita.

Kaupunkipuisto käsittää yhtenäisen rakennetun kaupunkikulttuuriympäristön, suojelualueiden ja luonnontilassa olevan ulkosaariston muodostaman kokonaisuuden. Kaupunkipuistoon kuuluvat mm. kylpyläpuisto liittyvine puisto- ja viheralueineen, huvila-alue, keskusta-alueen pitkät hiekkarannat, Bulevardi ja keskustan puistot, useita valtakunnallisesti arvokkaita rakennettuja ympäristöjä sekä arvokkaita luontokohteita.

Kaupunkipuisto korostaa Hangon merellistä ja vihreää roolia laadukkaana asumisympäristönä sekä vetovoimaisena matkailukohteena.

13.2.2012

Hangon kansallisen kaupunkipuiston aluerajaus.

6 Rakennettu ympäristö

Hangon historiaa

Hanko mainitaan kirjallisissa lähteissä ensimmäisen kerran 1200-luvulla satamapaikkana Suomenlahden meritien varrella. Vanhin varsinainen satamapaikka on Hankoniemen pohjoissivun Kappelisatama, joka on saanut nimensä Varisniemen kallioilla sijainneesta keskiaikaisesta kappelista, joka autioitui ja hävisi kartoilta jo 1700-luvulla. Kappelisataman läheisyydessä sijaitsee myös Hangon varhaisin asutuspaikka, Hangonkylä. Asutus vakiintui 1500-1600-luvulla. Kylän elinkeinoja olivat luotsaus ja kalastus sekä pienimuotoinen maanviljely. Hangonkylän rakennuksista muutama on jäljellä, joskin rakennuskanta on 1800-luvulta.

1870-luvulla Hangossa alkoi tapahtua, kun niemeen rakennettiin satama ja rautatie. Virallisesti Hangon kaupunki perustettiin 1874. Samalta vuodelta on peräisin myös Hangon ensimmäinen arkkitehti August Bomanin suunnittelema asemakaava. Kaava oli selkeästi kolmijakoinen: lännessä oli Länsisatama ja ratapiha, keskellä varsinainen kaava-alue ja idässä Kylpyläpuisto huviloineen ja täysihoitoloineen. Keskeinen kaava-alue muodostui ruutukaava-alueesta, joka oli sovitettu vaikeaan kalliiseen maastoon säteittäiskaduilla ja kapeilla kortteleilla. Kaavaa laajennettiin vuonna 1878 (Granholm). Ensimmäisestä kaavasta näkyy selvästi vielä Bulevardi, sekä sitä reunustavaa vanhaa rakennuskantaa.

Vuonna 1900 kaupunkia laajennettiin asemakaavauudistuksen voimin rautatien pohjoispuolelle, jonne oli jo syntynyt vapaamuotoista asutusta. Kaavan laatijana oli insinööri Jonatan Reuter. Tuloksena oli hyvin väljä, leveälle katuverkolle perustuva suurimittakaavainen kaupunkirakenne. Alue ei kuitenkaan toteutunut suunniteltuna huvilakaupunkina, vaan siitä muotoutui vuokra-

13.2.2012

---

asuntoalue. 1970-luvun vaihteen asemakaavoituksen jälkeen alueen alkuperäinen ilme on täysin muuntunut.

Hanko Pohjoisen teollisuusalue on rakentunut rautatien tuntumaan pääosin 1910-1920 -luvuilla. Alueelle luo yhtenäistä ilmettä tuotantolaitosten Tvärminnen kalkkiahiekkatiiliset julkisivut. Vuonna 1977 Hankoon liitettiin Taktomin, Tvärminnen ja Lappohjan alueet.

6.1 Rakennuskulttuuri

Koko Hangon alueen rakennuskanta sisältää monia ajallisia kerrostumia sekä laajan rakennustyyppien kirjon. Kaupungin eri osien moni-ilmeisyys on suurilta osin säilynyt, vaikka joitakin rakennustaiteellisia ja kulttuurihistoriallisia helmiä – kuten kaupungintalo ja kylpylä – onkin sotien aikana menetetty.

Rakennuskannaltaan Hangon keskusta-alue on tiivistä ja matalaa. Viikkaimman rakennusajan (1886-93) talot ovat yksikerroksisia, satulakattoisia frontonitaloja, joiden pohjakaava noudattelee ajalle tyypillistä sydänseinään perustuvaa ratkaisua. Tyyllillisesti useimmat talot edustavat 1800-luvun klassismia tai uusrenessanssia, ja niiden julkisivuissa on tavoiteltu rikasta pintavaihtelua. Edustavimmat porvaristalot rakennettiin Bulevardille, jonka lisäksi hienoja puutalokokonaisuuksia on edelleen nähtävissä Ranta- ja Korkeavuorenkaduilla sekä Rata-, Puisto-, Tarha- ja Koulukatujen varsilla.

Kylpyläpuiston huvila-alueen huvilat rakennettiin Appelgrenintien varteen pääasiassa 1880-90-luvuilla. Huvilat edustavat aikansa puutyylejä ja muodostavat ainutlaatuisen ja yhtenäisen säilyneen alueen. 1900-luvun alusta lähtien Kylpyläpuiston pohjoisosaan syntyi uusi keskiluokkainen III:n kaupunginosan huvila-alue, jonka monet rakennukset edustavat tuolloin yleistynyttä mansardikattoista "esikaupunkihuvila"-tyyppiä.

Vuosisadan alusta lähtien kaupunki kasvoi voimakkaasti rautatien pohjoispuolelle. Puutarhamaisiin kaupunginosiin rakennettiin pieniä hirsitaloja. Viime vuosikymmeninä tapahtunut omakotirakentaminen on kuitenkin jo muuttanut alueen puukaupunginosan leimaa.

Kantakaupungin yleiskaava-alueella on kaksi kirkkolailla suojeltua kirkkoa. Kirkkolain (1054/1993) ja lain ortodoksisesta kirkosta (985/2006) mukaan kaikki ennen vuotta 1917 rakennetut evankelisluterilaiset ja ortodoksiset kirkkorakennukset ja hautausmaat sekä niihin liittyvät kiinteät rakenteet on suojeltu.

- 1) Hangon kirkko. Rakennettu arkkitehti Jacob Ahrenbergin suunnitelmien mukaan Vartiovuorelle. Punatiilinen, uusgoottilainen ja päätytornillinen pitkäkirkko valmistui v. 1892. Kärsi pahoja vaurioita Neuvostoliiton miehitysajalla 1940-41. Vihittiin uudelleen käyttöön 1953 arkkitehti Bertel Liljeqvistin suunnitteleman kunnostustyön jälkeen.
- 2) Hangon ortodoksinen kirkko. Pyhälle ruhtinas Vladimirille ja Maria Magdalenalle omistettu puukirkko, joka on rakennettu v. 1895.

6.2 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Hangon kantakaupungin yleiskaava-alueelle sijoittuu kahdeksan valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009). Oheisessa kuvassa on esitetty rakennettujen kulttuuriympäristöjen sijainnit.

13.2.2012

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuurihistorialliset ympäristöt (RKY2009) Hangon kantakaupungin alueella.

1. Hangon Itäsatama

Hangon Itäsatama on yksi Suomenlahden merkittävimmistä huvivenesatamista. Itäsatama laitureineen ja makasiineineen on rakennettu 1800-luvun lopulla suojaiseen Itälahden (Östra Viken) poukamaan Hangon kaupungin perustamisen aikoihin. Punaiset, yhtä lukuun ottamatta puurakenteiset satamamakasiinit rajaavat Itäsataman pohjoisrantaan. 14 alueella alun perin sijainneista 19:sta satamamakasiinista on säilynyt.

Vaalea, kaartuvalinjainen Hangö Segelförening rf:n funkiispaviljonki 1930-luvulta on tärkeä osa satamamaisemaa, jota kaupungin perustamisen ajoilta olevat puutalokorttelit rajaavat satama-alueen koilliskulmalla. Länsirannalla oleva Oy Granit Ab:n entinen kivihimo on ollut yksi Suomen kiviteollisuuden merkittävimmistä edustajista.

2. Hangon Keksien teollisuusrakennukset

Hangon Keksien teollisuusrakennukset ovat vanhimmat, jotka ovat säilyneet Hangon tunnetusta elintarviketeollisuuden tuotantoalueesta. Tuotantolaitoksen vaaleat rakennukset ovat Tvärminnen tehtaan kalkkihiiekkatiileistä, mikä antaa niille yhtenäisen ilmeen. Hangon Keksi on maankuulu tavaramerkki, jonka hymyilevä logo on jäänyt elämään keksituotannon loputtuakin.

Suomen varhaista elintarviketeollisuutta edustavan, 1910 toimintansa aloittaneen, yrityksen rakennukset ovat sijainneet liikenteellisesti edullisessa rautaja maantien risteyskohdassa. 1920-luvulta alkaen tuotantolaitos on tunnettu Hangon Keksinä.

Päärakennus on arkkitehtien Walter ja Ivar Thomé suunnittelema. Tehdasrakennukset ovat vanhimmilta osin vuodelta 1916, päärakennusta on jatkettu

1936. Kookkaan päärakennuksen päätyjä ja räystäitä on detaljoitu mm. punatiilisin hammaslistoin. Alueen muita keksitehtaan aikaisia rakennuksia ovat päärakennusta pienempi laatikkotehdas radan eteläpuolella, päärakennuksen koillispuolella on klassistinen varastorakennus ja entinen voimakeskus.

Päärakennus ympäristöineen on 1930-luvun tulipalosta ja sotavuosien vaurioista ja teollisen toiminnan loppumisesta huolimatta säilyttänyt alkuperäistä asuaan.

3. Hangon Länsisatama

Hangon Länsisatama Hankoniemen kärjessä on Suomen ensimmäinen ympärivuotinen ulkomaanliikenteen vientisatama. Satamaa on rakennettu 1870-luvun alusta alkaen useassa vaiheessa ja sen nykyinen perusilme on peräisin pääasiassa 1910-lukua edeltävältä ajalta.

Sataman merkittävimmät rakenteet ovat laituri, aallonmurtajana toimiva lohkokivimuuri sekä Gustaf Nyströmin suunnittelema teräsbetoninen, graniitilla vuorattu voimakasiini. 1920-luvun satamakonttoriin eli ns. Englannin makasiiniin liittyy pitkä ja kaareva makasiiniosa lastauslaitureineen. Makasiinin on yhdistänyt laituriin betoninen ylikulkusilta. Lisäksi satama-alueella sijaitsevat rautatiehen liittyvät tiilirakenteinen entinen konepaja ja korjaushalli lähellä 1959 valmistunutta rautatien ylittävää siltaa. Rautatie ja satama ovat muodostaneet 1870-luvulla taustan Hangon kaupungin perustamiselle. Satamaa on uudistettu ja laajennettu.

4. Hangon rautatieasema

Hangon rautatieasema kuuluu 1930-luvulta alkaen rakennettuun kivirakenteisten, pelkistettyä arkkitehtuuria edustavien asemarakennusten sarjaan. Hangon 1950-luvun rautatieaseman alkuperäinen ulkoasu ja sisätilat ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin.

Hangon asemarakennus ja puisto sijaitsevat radan pohjoispuolella, 1959 valmistuneen, rautatien ylittävän, sillan tuntumassa. Kevyt ja mittasuhteiltaan kaunis asemarakennus on rautatiehallituksen arkkitehti Jarl Ungernin suunnittelema. Se on kaksikerroksinen tiilirunkoinen, rapattu ja pulpettikattoinen. Korkea keskushalli näkyy julkisivun ikkunajärjestelyissä. Rakennuksen pohjoissivulla on yksikerroksinen, pyöreäpäättyinen ravintolasiipi.

5. Hankoniemen sotahistoriakohteet

Hankoniemi lähisaarineen on maantieteellisen sijaintinsa vuoksi ollut vuosikatojen ajan maan merenkululle ja puolustukselle strategisesti tärkeä alue. Suomenlahdelle pistävällä niemellä on sotahistoriallisia muistomerkkejä, linnoituksia ja puolustusjärjestelmiä 1790-luvulta, 1800-luvun alusta ja 1850-luvulta sekä 1910-luvulta. Viimeisimmän linnoitusvaiheen rakennelmat liittyvät neuvostoliittolaisten 1940-1941 vuokratukikohtaan ja suomalaisten vastaaviin puolustusjärjestelyihin.

Gustavsvärnin, Gustav Adolfin ja Meijerfeltin saarilnnoitukset ovat osa ruotsalaista 1700-luvun lopun merilnnoitusketjua. Venäläiset ovat rakentaneet saarille 1800-luvun alussa ja 1850-luvulla linnoituslaitteita, jotka ovat Krimin sotaan 1854 liittyneiden räjäytysten jälkeen olleet harmaakiviraunioina. Yleiskaava-alueelle sijoittuu Meijerfeltin saarilnnoituksen rauniot.

13.2.2012

---

6. Hauensuolen kalliopirrosalue

Hauensuolen kalliopirrossaaret ovat ainutlaatuinen merenkulkijoiden muistomerkki Itämeren alueella. Hankoniemi oli merkittävä etappipaikka Suomenlahden merenkulussa. Hankoniemi mainittiin jo tanskalaisessa varhaiskeskiaikaisessa matkareittiselostuksessa ja Hauensuoli myös mm. ruotsalaisen historiantkirjoittajan Olaus Magnuksen 1555 Roomassa julkaisemassa teoksessa. Sataman merkitys korostui Ruotsin suurvalta-aikana, kun liikenne Tukholman ja uusien Baltian provinssien välillä kasvoi. Hankoniemen kärjestä noin 400 metriä lounaaseen, Hangon luotsiaseman edustalla on Tullisaaren ja Kobbenin välissä kapea salmi Gäddtarmen eli Hauensuoli, joka on muodostanut suojaosan luonnonsataman saaristoreitin varrella. Hauensuolen ankkuripaikalla merenkulkijat ovat odottaneet suotuisia säitä ja käyttäneet saarten sileitä kalliota kivisenä vieraskirjana.

Yhteensä kallioilta on rekisteröity yli 600 erilaista kalliopirrosta keskiajalta 1900-luvun alkuun. Pääosa piirroksista on 1500 -1600 luvuilta, ruotsalaisille ja suomalaisille aatelissuvuille kuuluvia vaakunoita, ns. porvarisvaakunoita sekä nimikirjaimia ja puumerkkejä.

Vesialueelta on löytynyt myös esineistöä erityisesti Tullisaaren ja sen itäpuolisen pikkusaaren välisestä salmesta sekä useita hylkyjä. Esimerkiksi ns. kaapelihylky Tullisaaren koillisrannalla on ajoitettu 1600-luvulle.

7. Itäisen kylpyläpuiston huvila alue

Hangon Itäisen kylpyläpuiston huvila-alue heijastaa poikkeuksellisella tavalla Hangon merkitystä kylpyläkaupunkina sekä I maailmansotaan asti jatkunutta ns. suurhuviloiden ja pensionaattien rakentamisjaksoa. Alue on Turun Ruissalon ohella Suomen edustavin esimerkki 1800-luvun lopun suurhuvila-alueesta.

Kylpylä- ja huvilakaupunginosa myötäilee Hangon pitkää hiekkarantaa satama-alueen ja kallioiseen maastoon sijoitetun ruutukaavakaupungin itäpuolella. 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkuvuosina rakennettu alue käsittää suuria, kaksi- ja kolmikerroksisia hirsirakenteisia hoitoloita ja huviloita erkeineen, parvekkeineen, torneineen ja kuisteineen. Julkisivuja elävöittävät lisäksi rikkaat listoitukset ja puuleikkaukset. Osa huviloista on tunnettujen arkkitehtien kuten Theodor Höijerin, Waldemar Aspelinin ja Wivi Lönnin suunnittelema. Huvila-alueeseen liittyy Ison Kolalahden rantapromenadi ja sen päätteenä kallioisessa niemenkärjessä sijaitseva kesäkahvila-ravintola.

Hangon kylpylään liittynyt kasino ja voimistelusalit ovat säilyneet. Kasino on nykyasussaan pääosin vuoden 1910 laajan muutostyön (W. Aspelin) tulosta. Kylpylään kuuluu jo alun alkaen laaja puistoalue, johon liittyy tien pohjoispuolella Puistolampi.

Puistovuorenniemellä on Neuvostoliiton Moskovan rauhansopimuksen 1940 nojalla perustetun tukikohdan kantalinnoitettuja betoni- ja kivrakenteisia asemia.

8. Kudeneule Oy:n tehdasalue

Entisen Hyvon-Kudeneule Oy:n tehdasalue on Hangon Silversandissa, merenranta-alueella Hankoniemen pohjoispuolella varsinaisesta asutuksesta koilliseen. Tavoitteena on ollut hyvän työympäristön luominen lähelle luontoa. Horisontaalisesta pääsiivestä, saapumistien yli kurottavista poikittaissivistä ja vesialtaasta veistoksineen muodostuu näyttävä saapumisnäky.

13.2.2012

Hyvon-Kudeneule Oy:n rakennuttama tehdasrakennus on yksi Suomen sotien jälkeisen teollisuusarkkitehtuurin arvokkaimpia kohteita ja arkkitehti Viljo Revellin rationaalisen ja konstruktivistisen arkkitehtuurin päätöistä. Rakennusteknisinä uutuuksina rakennuksessa on alumiinirakenteita, esijännitetyjä betonirakenteita ja lämpölaselementtejä. Tehdas kuuluu kansainvälisen DOCO-MOMO-järjestön hyväksymään valikoimaan suomalaisen modernismin merkkeiksi 1920-luvun lopulta 1970-luvulle.

Alkujaan trikooalan tuotantolaitoksena toiminut, teräsbetonirunkoinen tehdashalli on noin 100 metriä pitkä ja yhtenäinen tila. Kahdessa matalammassa siivessä on toimistoja ja sosiaalitiloja. Kokonaisuuteen kuuluu erillinen voimakeskus. Tehdashallissa on pilari-palkkirakenne ja seinäpintojen alaosat ovat yhtenäistä, nauhamaista lasiseinää. Julkisivu- ja vesikattomateriaalina on poimutettu alumiini. Johtajan ja työntekijöiden rivitaloasunnot on rakennettu tuotantolaitoksen pohjoispuolisen rannan kangasmetsään.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ks. kohta 9.1.10.

6.3 Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokas rakennusperintö

Uudenmaanliiton selvitystyö maakunnallisen rakennetun kulttuuriympäristön inventointien tarkistamiseksi ja täydentämiseksi on meneillään. Luonnos "Rakennettu Uusimaa, Uudenmaan rakennettu kulttuuriympäristö" on laadittu vuonna 2007. Luonnoksen lähtökohtana ovat olleet aiemmat seutukaavaliiton laatimat inventoinnit.

Edellä mainittujen inventointitietojen pohjalta on yleiskaavoituksen yhteydessä laadittu liitekartta kantakaupungin yleiskaava-alueen kulttuuri- ja rakennushistoriallisista rakennuskohteista. Kohteet tulee ottaa huomioon ja selvittää tarkemman suunnittelun ja asemakaavoituksen yhteydessä. Rakennus-suojelu asemakaava-alueilla järjestetään pääsääntöisesti asemakaavalla.

Kantakaupungin alueen maakunnallisesti ja paikallisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet, rakennukset, rakenteet ja kohteet on esitetty teemakartalla, **liite 4**.

6.4 Arkeologinen kulttuuriperintö

6.4.1 Kiinteät muinaisjäännökset

Kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain rauhoittamia. Niiden kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu niihin kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty.

Kantakaupungin yleiskaava-alueella sijaitsee 13 kiinteää muinaismuistolain (295/63) rauhoittamaa muinaisjäännökstä.

Muinaismuistokohteet ks. kohta 9.1.10

Lisäksi kantakaupungin yleiskaava-alueella sijaitsee kolme muinaisjäännöksterin mukaista irtolöytöä.

Kohdenimi	Mjtunnus	Tyyppi	Ajoitus
Idrottsplanen	78040001	Löytöpaikat	rautakautinen
Borgströmska villan	78040003	Löytöpaikat	rautakautinen

13.2.2012

Esplanaden

1000009145

Löytöpaikat

rautakautinen

Muinaisjäännösrekisterin mukaiset irtolöydöt kantakaupungissa.

6.4.2 Vedenalaiset muinaisjäännökset

Hanko on ollut historian saatossa merkittävä satamapaikka. Hangon edustalla on myös käyty merkittäviä meritaisteluja. Hangon edustan merialueilla on useita sotalaivoja, kauppa-aluksia ja pienempiä aluksia joutunut haaksirikoon joko onnettomuuksien tai sotatoimien seurauksena. Hylyt muodostavat Hangon edustalle merkittävän sekä merihistoriasta että sotahistoriasta kertovan vedenalaisen kulttuuriperinnön.

Kaava-alueella sijaitsee useita vedenalaisia muinaisjäännöksiä. Vedenalaisia muinaisjäännöksiä ovat sellaiset hylät tai hylän osat, joiden voidaan olettaa olleen uponneina vähintään sadan vuoden ajan sekä muut ihmisen tekemät menneisyydestä kertovat vedenalaiset rakenteet.

Vedenalaiset muinaisjäännökset ks. kohta 9.1.10

6.4.3 Toisen maailmansodan aikaiset sotilasvarustukset

Yleiskaavassa on huomioitu toisen maailmansodan aikaiset Neuvostoliiton alueelle rakentamat sotilasvarustukset. Tämän ajan kohteita ei ole suojeltu muinaismuistolailla, mutta ne on varustettu suojelumerkinnöin niiden huomattavan kulttuurihistoriallisen arvon vuoksi. Neuvostoliiton sotilastukikohdan aikaiset jäännökset muodostavat sotilashistoriallisesti merkittävän ja poikkeuksellisen suojelukohteen.

Toisen maailmansodan aikaiset sotilasvarustukset ks. kohta 9.1.10.

13.2.2012

7 Väestö, työpaikat, palvelut ja yhdyskuntatekniikka

7.1 Väestömäärä, -kehitys ja -ennuste

Hangossa asui vuoden 2010 lopussa noin 9 500 asukasta. Tammisaaren seutukunta muuttui 1.1.2009 lähtien Raaseporin seutukunnaksi. Raaseporin seutukunnassa asui samana vuonna noin 44 100 ja Uudenmaan maakunnassa noin 1 532 300 asukasta. Hangossa asuvasta väestöstä noin 44 % puhuu äidinkielenään ruotsia.

Hangossa väestömäärä on vähentynyt noin 1 400 asukkaalla vuodesta 1995 vuoteen 2010. Raaseporin seutukunnassa väestö on vähentynyt vuoden 1995 tasosta, mutta 2000-luvulla seudun asukasluku on lisääntynyt. Uudenmaan maakunnassa asukasluku on lisääntynyt vuosina 1995-2010 noin 300 000 asukkaalla.

Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on Hangossa pienempi kuin Uudellamaalla ja koko maassa keskimäärin. Vastaavasti yli 65-vuotiaiden osuus on Hangossa suurempi kuin koko maassa ja selvästi suurempi kuin Uudenmaan maakunnassa keskimäärin.

Tilastokeskuksen väestöennusteen (2009) mukaan Hangon kaupungin väestömäärä vähenee hieman tulevina vuosikymmeninä. Ennusteen mukaan Hangon väestömäärä vähenee vuosina 2010-2030 noin 100 asukkaalla (1,2 %). Raaseporin seutukunnassa ja Uudenmaan maakunnassa väestö lisääntyy.

	Väestöennuste					Muutos 2010 - 2030	
	2010	2015	2020	2025	2030		%
Hanko	9 462	9 416	9 361	9 352	9 349	-113	-1,2 %
Raaseporin seutukunta	44 073	45 361	46 509	47 714	48 758	4 685	10,6 %
Uudenmaan maakunta	1 532 309	1 509 187	1 574 938	1 633 194	1 682 894	150 585	9,8 %

Taulukko 1: Tilastokeskuksen väestöennuste 2010-2030 (Tilastokeskus 2011).

Vuonna 2006 laaditun Uudenmaan liiton väestöarvion perusvaihtoehdon mukaan Hangon väestömäärä on vuonna 2030 noin 10 000 asukasta.

	Uudenmaan liiton väestöarvio					Muutos 2006 - 2030	
	2006	2010	2020	2025	2030		%
Hanko	9 725	10 000	10 000	10 000	10 000	275	2,8 %
Tammisaaren seutukunta	43 634	44 750	46 000	46 700	47 100	3 466	7,9 %
Uudenmaan maakunta	1 373 600	1 413 750	1 526 130	1 567 590	1 600 550	226 950	16,5 %

Taulukko 2: Uudenmaan liiton väestöarvio (Uudenmaan liitto 2008).

7.2 Työpaikat ja työllisyys

Työpaikkamäärä ja työpaikkarakenne

Hangon kaupungin alueella oli työpaikkoja vuonna 2007 yhteensä 5 131. Hangossa jalostukseen liittyvien työpaikkojen suhteellinen osuus on ollut 2000-luvulla selvästi korkeampi kuin Uudellamaalla ja koko maassa keskimäärin. Palvelualojen työpaikkojen osuus on puolestaan ollut pienempi.

13.2.2012

Hangon kaupunki	Työpaikkamäärä toimialoittain				Muutos 1995 - 2007	
	1995	2000	2005	2007		%
Maa- ja metsätalous	26	23	20	15	-11	-42 %
Kaivostoiminta ja louhinta	0	0	0	5	5	0 %
Teollisuus	1 979	2 005	1 890	1 930	-49	-2 %
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	46	36	30	30	-16	-35 %
Rakentaminen	131	215	180	236	105	80 %
Kauppa, majoitus- ja rav.toiminta	543	664	773	951	408	75 %
Kuljetus, varastointi ja tietoliik.	518	577	648	663	145	28 %
Rahoitus-, vakuutus-, ym. toim.	243	257	275	305	62	26 %
Yhteiskunnalliset palvelut	1 022	1 004	1 004	961	-61	-6 %
Toimiala tuntematon	156	44	63	35	-121	-78 %
Yhteensä	4 664	4 825	4 883	5 131	467	10 %

Taulukko 3: Hangon kaupungin työpaikkakehitys toimialoittain (Tilastokeskus 2011).

Yritystoimipaikat

Hangossa oli vuonna 2009 536 yritystoimipaikkaa ja niissä henkilöstöä yhteensä noin 3 400. Sekä toimipaikkojen että henkilöstön määrä on kasvanut 1990-luvulta lähtien.

Työllisyystilanne

Työttömyysaste oli Hangossa joulukuun 2010 lopussa 10,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 503 henkilöä. Koko Uudenmaan ELY-keskuksen alueella työttömyysaste oli 7,1 % ja Raaseporin seudulla 8,0 %. (Uudenmaan ELY-keskus 2011).

7.3 Palvelut

7.3.1 Julkiset palvelut

Päivähoito- ja koulupalvelut

Hangossa on viisi päiväkotia, joista neljä on kaksikielisiä ja yksi suomenkielinen. Hangossa on tarjolla esikouluopetusta yhteistyönä päivähoidon kanssa, kolme suomenkielistä ja neljä ruotsinkielistä ala-astetta sekä molempien kieliyhömiön erityiskoulut, yläasteet ja lukiot.

Hangossa toimii lisäksi suomen- ja ruotsinkielinen kansalaisopisto, Raaseporin musiikkiopiston Hangon toimipiste, Hankoniemen kristillinen opisto, Evangeliska folkhögskolan ja Hangö sommaruniversitet (kesäyliopisto).

Muut julkiset palvelut

Pääosa julkisista palveluista keskittyy kantakaupungin alueelle.

Hangon terveyskeskus sijaitsee kaupungin keskustassa Esplanadin varrella. Perusterveydenhuoltopalveluiden lisäksi terveyskeskuksen yhteydessä toimivat hammashuolto ja neuvola. Kantakaupungin alueella on useita ikäihmisten palvelu- ja toimintapisteitä.

Kirjastot sijaitsevat keskustassa ja Lappohjassa, kuten myös kaupungin nuorisotalot.

13.2.2012

7.3.2 Kaupalliset palvelut

Vuoden 2006 lopussa Hangossa toimi yhteensä 11 päivittäistavaramyymälää, joista kaksi oli päivittäistavaran erikoismyymälöitä, luontaistuotekauppa ja konditoria (A.C.Nielsen Finland Oy). Asukaslukuun suhteutettuna Hangossa oli keskimäärin 885 asukasta yhtä päivittäistavaramyymälää kohti, mikä on selvästi vähemmän kuin koko maan keskiarvo (1 339 asukasta/myymälä).

Myymälätyypeittäin tarkasteltuna Hangon päivittäistavarakaupan myymälära-
kenne on pienmyymäläpainotteinen. Vuonna 2006 lukumääräisesti eniten oli isoja valintamyymälöitä. Myös tavaratalo ja isot supermarketit ovat pinta-
alaltaan varsin pieniä (kerrosala alle 2000 k-m²).

	Myymälöiden lukumäärä
Hypermarket (Citymarket, Prisma ja Euromarket)	-
Tavaratalo (myyntipinta-ala yli 1 000 m ²)	1
Iso supermarket (myyntipinta-ala yli 1 000 m ²)	2
Pieni supermarket (myyntipinta-ala 400 - 999 m ²)	1
Iso valintamyymälä (myyntipinta-ala 200 - 399 m ²)	5
Pieni valintamyymälä (myyntipinta-ala 100 - 199 m ²)	-
Pienmyymälä (myyntipinta-ala alle 100 m ²)	-
Erikoismyymälä	2
Kauppahalli	-
YHTEENSÄ	11

Taulukko 4: Hangon päivittäistavaramyymälät 2006 (A.C.Nielsen Finland Oy).

Päivittäistavaramyymälöiden lisäksi päivittäistavaroita myydään kioskeissa, huoltoasemilla ja laajan tavaravalikoiman myymälöissä (ns. halpahalleissa). Vuoden 2006 lopussa Hangossa toimi 4 kioskia, 2 huoltoasemaa ja 1 halpahalli, joissa myytiin päivittäistavaroita. Hangon päivittäistavarakaupan myymäläverkko on esitetty kuvassa 1. (A.C.Nielsen Finland Oy).

Vuoden 2006 jälkeen päivittäistavarakaupan myymäläverkko on uudistunut siten, että K-market on laajentanut, Sale on laajentanut ja siirtynyt uuteen paikkaan ja Säästöporssi on perustanut toisen myymälän keskusta-alueelle.

Tilastokeskuksen toimipaikkarekisterin mukaan Hangossa toimi 40 erikoiskaupan myymälää vuonna 2006. Tammisaaren seudulla erikoiskaupan myymälöitä oli yhteensä 205.

Hangon kaupan palvelut ovat sijoittuneet pääosin keskusta-alueelle. Merkittävin kaupan keskittymä on rautatieaseman lähiympäristössä, jonne on sijoittunut päivittäistavarakauppaa ja suurin osa erikoisliikkeistä. Varsinaisia tilaa vaativan erikoiskaupan keskittymiä ei Hangossa ole. Tilaa vaativan erikoiskaupan yksiköitä on sijoittunut Esplanadin varteen ja Hanko itäisen teollisuus-
alueelle. Teollisuusalueelle ja sen lähiympäristöön on sijoittunut myös kaksi päivittäistavaramyymälää.

Vapaa-ajan asukkailla on merkittävä rooli Hangon kaupallisten palvelujen kehitykselle.

7.3.3 Matkailu

Matkailu on ainoa kasvussa oleva työllistäjä Hangossa. Matkailun merkitystä kasvattaa alan paikkasidonnaisuus; matkailualan työpaikkoja ei voida siirtää muihin maihin eikä muille paikkakunnille. Matkailu aikaansaa myös moninaisia

13.2.2012

---

kerrannaisvaikutuksia muille elinkeinoille, kuten rakennusteollisuudelle, elintarviketeollisuudelle ja muille palvelualueille. Matkailulla ja matkailumarkkinoinnilla on myös merkittäviä imagovaikutuksia muille toimialueille. Matkailupalvelujen tuottajia Hangossa on n. 200. Hangossa on eniten suoraan tai välillisesti matkailusta hyötyviä yrityksiä koko Länsi-Uudellamaalla.

Matkailupalveluilla on merkitystä myös Hangon kaupungin asukkaille, ne luovat erilaisia kaupan- tai muita palveluja, lisäävät mm. harrastus- ja viihtyisyystekijöitä sekä taide- ja tapahtumapalveluja. Matkailukokemusten kautta kaupunkiin on myös mahdollista saada uusia asukkaita. Käytännössä matkailulla on ollut vaikutusta hankolaisten kiinteistöjen arvonnousuun ja myös vanhan rakennuskannan kunnostamiseen ja ylläpitoon.

Veneilijöiden vaikutus Hangon matkailuun merkittävä, Hangon vierasvenesatamat ovat erittäin suosittuja. Vuosittain Hangossa järjestettävillä kansallisilla ja kansainvälisillä tapahtumilla on myös tärkeä merkitys Hangon matkailulle. Pitkä historia on mm. Hangon Regattalla, Hangö Teater Träffilla, Sea Horse Weekilla.

Hangon kaupungin matkailustrategia on laadittu vuosille 2007 – 2013. Matkailu on liitetty Hangon elinkeinostrategiaan ja sekä julkinen että yksityinen sektori ovat sitoutuneet yhteisesti sovittuihin strategisiin linjauksiin. Vastuu matkailustrategian toteuttamisesta on jaettu kaupungin, Hansean (Hangon kaupungin omistama matkailun kehittämissyhtiö, joka hoitaa matkailutoimistoa) sekä matkailuyritysten välillä.

7.4 Energia ja yhdyskuntatekniikka

7.4.1 Vesihuolto

Kaava-alue on lukuun ottamatta saaria kokonaisuudessaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Vesihuollosta vastaa Hangon kaupungin vesi- ja viemärlaitos.

Hangon kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelma on laadittu vuonna 2004. Suunnitelmassa on käyty läpi vesihuoltolaitoksen nykyiset toimintaresurssit ja -edellytykset sekä luotu katsaus kymmenen seuraavan toimintavuoden kehittämis- ja investointitarpeisiin alustavine kustannuslaskelmineen.

7.4.2 Jätehuolto

Hangon kaupungin jätehuollosta vastaa hallinnollisesti Länsi-Uudenmaan jätelautakunta. Lautakunta laatii alueelleen jätehuoltomääräykset, antaa jätelakiin ja jätehuoltomääräyksiin perustuvia yleisiä määräyksiä ja hyväksyy kotitalouksien jätehuoltotaksat sekä antaa jätehuoltoon liittyviä lausuntoja muille viranomaisille.

Jätehuollon käytännön toteuttaja Länsi-Uudenmaan jätelautakunnan toimialueella on Rosk'n Roll Oy Ab. Jätevedenpuhdistamo sijaitsee Stormossenin alueella kaupungin itäosassa.

7.4.3 Kaukolämpöverkko

Teollisuusalueella, Orioninkadulla sijaitsee haketta pääpolttoaineena käytävä lämpölaitos. Märsanin alueella sijaitseva varalämpökeskus käyttää pääpolttoaineena raskasta polttoöljyä.

13.2.2012

Kaukolämpöverkon piirissä ovat Santalantie (jatkuen Esplanadille Halmstadinkatuun saakka), keskusta-alue rautatien eteläpuolella, Halmstadinkatu sekä joitakin kortteleita sen länsipuolella.

Kaukolämpöverkoston laajentamista on suunniteltu. Uusia johtoja on esitetty Panimokatu – Kappelisatamantie - Kadermonkatu väliselle alueelle sekä rautatien eteläpuoliselle alueelle kylpyläpuiston itäpuolelta Appelgrenintien ja Merikadun kautta Bulevardille yhdistyksen olemassa oleviin kaukolämpöjohtoihin.

7.5 Liikenne

7.5.1 Päätiet ja liikennemäärät

Hangon tieverkon perustan muodostaa Hangon läpi Tammisaaren suunnasta aina Hangon kantakaupunkiin asti kulkeva valtatie 25 (Mäntsälä–Hanko). Valtatie välittää käytännössä kaiken Hankoon suuntautuvan pitkämatkaisen liikenteen. Valtatie toimii myös raskaan liikenteen reittinä Hangon satamista muualle Suomeen. Valtatien maantietä tie on aina Santalantien ja Mestarinkadun liittymään asti (rautatien tasoristeys), josta se jatkuu Hangon kaupungin katuna aina Halmstadinkadun ja Esplanaadin liittymään saakka.

Valtatie 25 liikennemäärä vuonna 2007 oli Hangon ja Lappohjan välillä noin 3 900 ajon./vrk (raskaita ajoneuvoja 960 ajon./vrk, 24 %). Hangon etelärannikkoa pitkin kulkee maantie 11007 Lappohjasta Koverharin, Tvärminnen ja Täktomin kautta Hangon kantakaupunkiin asti. Maantien 11007 liikennemäärä on 380–700 ajon./vrk. Valtatiellä 25 Tammisaaren kohdalla sijaitsee Hankoa lähin automaattinen mittauspiste. Dragsvikin mittauspisteessä keskimääräinen vuorokausiliikennemäärä (KVL) vuonna 2007 oli noin 10 300 ajoneuvoa vuorokaudessa. Raskasta liikennettä oli noin 1 200 ajoneuvoa vuorokaudessa (12 %). Viimeisen kymmenen vuoden aikana KVL on kasvanut 21 % ja raskaiden ajoneuvojen määrä 64 %.

7.5.2 Liikenneturvallisuus

Hangossa tapahtui vuosina 2002–2006 yhteensä 430 poliisiin tietoon tullutta liikenneonnettomuutta. Onnettomuuksista kolme johti kuolemaan ja noin 70 loukkaantumiseen. Onnettomuuksista noin 40 % tapahtui maanteilla ja 60 % kaduilla, yksityistieverkolla tai muilla alueilla (esim. pysäköintialueilla). Kolmannes kaikista henkilövahinkoon johtaneista onnettomuuksista oli kevyen liikenteen (jalankulkija, polkupyöräilijä tai mopoilija) onnettomuuksia.

Maantieverkolla ei Hangon alueella ole merkittäviä onnettomuuskausakohteita. Eniten onnettomuuksia on tapahtunut valtatiellä 25. Hangon keskustan onnettomuuskausakohteet keskittyvät keskustan vilkkaimpien katujen liittymiin.

Hangon liikenneturvallisuussuunnitelman (2008) toimenpideohjelman hankkeet sisältävät useita kevyen liikenteen turvallisuutta parantavia hankkeita, liikenteen rauhoittamistoimia, liittymien turvallisuutta parantavia toimia sekä liikenteen ohjauksen kehittämistä. Toimenpideohjelmaan sisällytetyt toimet ovat pääsääntöisesti pienehköjä ja siten nopeasti toteutettavia liikenneturvallisuutta parantavia toimenpiteitä.

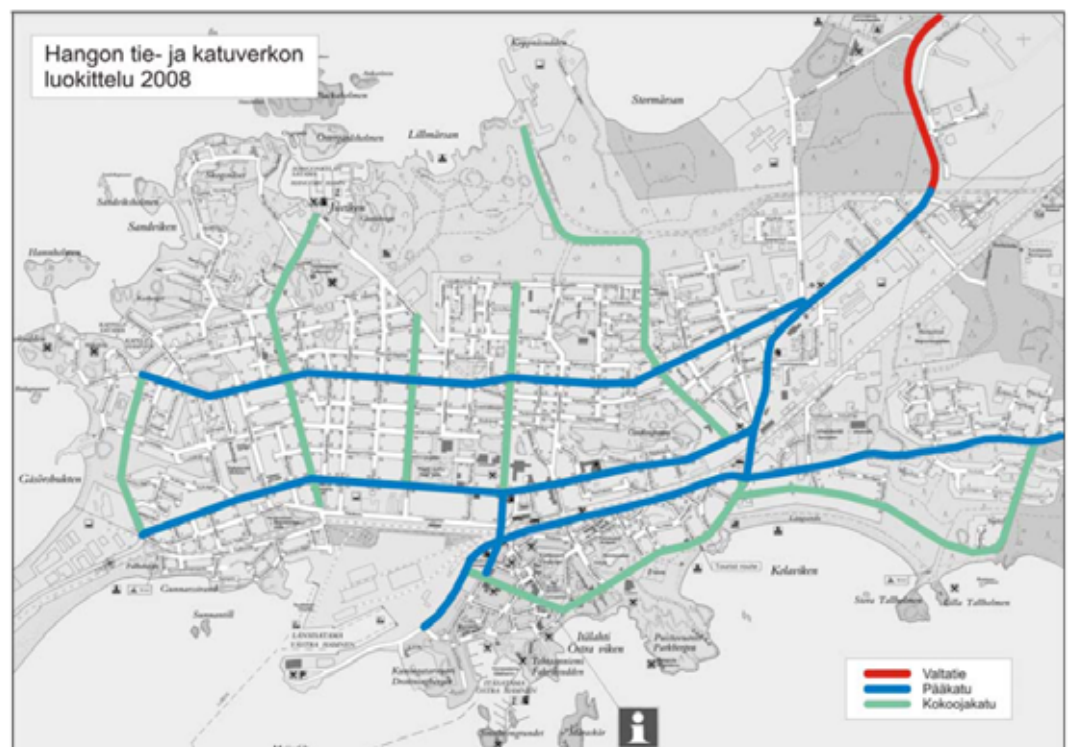
13.2.2012

7.5.3 Katuverkko ja pysäköinti

Hangon kantakaupungin pääkatuja ovat itä-länsisuuntaiset Esplanadi, Kappe-lisatamantie ja Korsmaninkatu. Muita pääkatuja ovat Santalantie ja Täktomin-tie. Pääkatujen tehtävänä on välittää satamista kaupungin läpi poistuvaa lii-kennettä sekä ohjata kaupunginosien välistä liikennettä. Erikoiskuljetus- ja raskaan liikenteen reitit kulkevat myös pääkatuja pitkin.

Merkittävimpiä kokoojakatuja ovat Hangonkyläntie, Halmstadinkatu ja Appel-grenintie. Kokoojakadut keräävät tonttikatujen liikenteen ja välittävät sen edelleen pääkaduille. Erityisesti Appelgrenintie on luonteeltaan perinteinen tonttikatujen liikenteen kokoava kokoojatasoinen katu.

Rautatien eteläpuolisella alueella kantakaupungissa sijaitsee karkeasti noin 1 100 P-alueeksi merkittyä pysäköintipaikkaa tai kadunvarsipaikkaa.

Hangon tie- ja katuverkon luokittelu vuonna 2008.

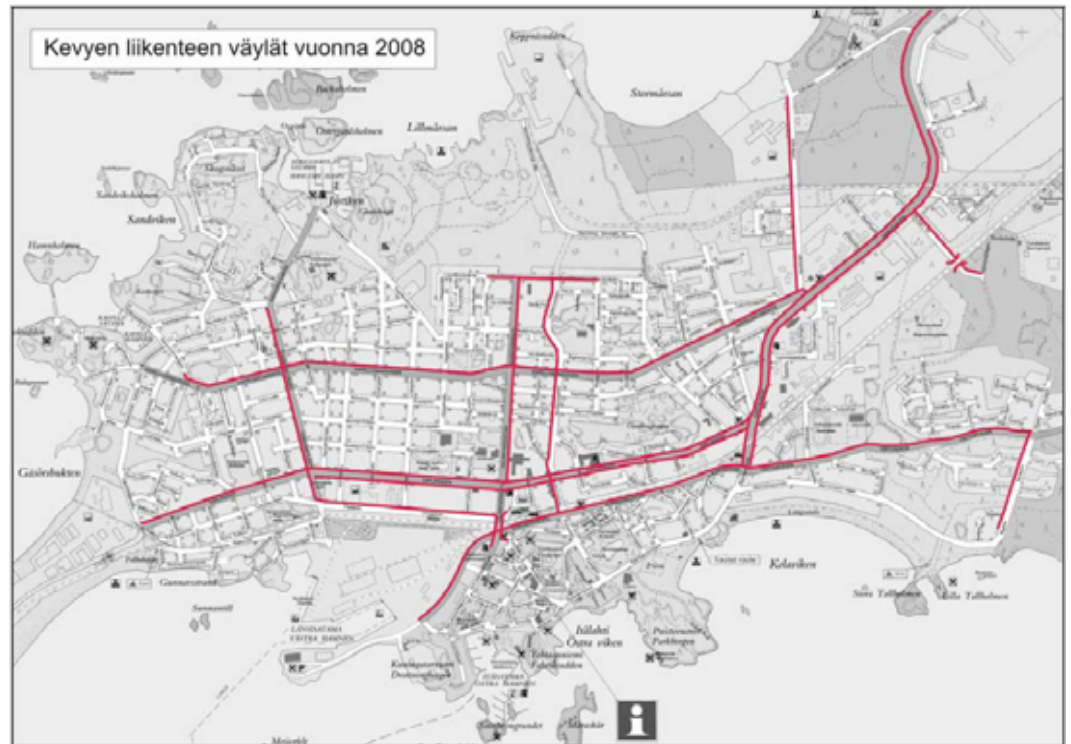
7.5.4 Kevyt liikenne

Hangon kantakaupungin alueella asutus on keskittynyt hyvin tiiviisti pienelle alueelle noin 2 kilometrin säteelle keskustasta, sillä 80 % väestöstä asuu alle 2 kilometrin etäisyydellä keskustasta. Tämä luo erinomaiset lähtökohdat kävelyille ja pyöräilylle.

Hangon nykyinen kevyen liikenteen verkko on melko harva ja se kattaa pää-sääntöisesti vain pääkadut. Etenkin Halmstadinkadun ja Esplanaadin sekä keskustan kävelykadun lähistöllä kevyen liikenteen yhteydet ovat puutteelli-set.

On huomattava, että erityisesti radan pohjoispuolen korttelialueiden asunto-kadut ovat hiljaisia ja tarjoavat melko hyvät kävely- ja pyöräilyolosuhteet.

13.2.2012

Kantakaupungin nykyiset kevyen liikenteen väylät.

7.5.5 Joukkoliikenne

Hangon joukkoliikenne perustuu sekä linja-auto- että junaliikenteeseen. Hanko–Tammisaari–Karjaa-akselilla on hyvä vuorotarjonta johtuen bussi- ja junaliikenteen toisiaan täydentävästä palvelusta.

Myös pääkaupunkiseudulle joukkoliikenteen palvelutaso on hyvä. Hangosta Helsinkiin on yhteensä 12 juna- ja 10 arkipäivittäistä linja-autovuoroa. Päinvastoin Helsingistä Hankoon on yhteensä 12 juna- ja 8 arkipäivittäistä linja-autovuoroa. Kehittämistarpeet liittyvät lähinnä liityntäliikenteeseen ja yhteyksien nopeuttamiseen pääkaupunkiseudun alueella.

7.5.6 Raideliikenne

Hangossa junaliikenteellä on merkittävä rooli pääkaupunkiseudulle suuntautuvassa liikenteessä. Hangossa on neljä rautatieasemaa. Keskustan aseman lisäksi muita asemia ovat Hanko-Pohjoinen, Santala ja Lappohja. Hangon rata yhtyy rantarataan Karjaalla, joka toimii risteysasemana. Hangosta on junayhteys Karjaalle ja edelleen Karjaalta mahdolliset yhteydet Helsingin ja Turun suuntiin. Osa juna-aikatauluihin Karjaan ja Tammisaaren välille merkityistä vuoroista ajetaan linja-autoilla. Aikataulun mukainen matka-aika Hangon ja Helsingin välillä on junatyypistä riippuen 1 h 47 min – 2 h 22 min.

Lisäjunia rantaradalle ei kuitenkaan enää mahdu ilman radan välityskykyä lisääviä investointeja Karjaan ja Espoon välillä. Junaliikenteen kehittäminen edellyttää myös Leppävaara–Espoo-kaupunkiradan toteuttamista.

Tällä hetkellä rantaradalla ei ole säännöllistä tavaraliikennettä. Rantaradan raidegeometria ei mahdollista raskaita kuljetuksia Karjaa–Turku-suunnassa ja lisäksi Hyvinkää–Hanko-väli on toistaiseksi sähköistämätön. Ongelmana on myös se, että päivisin nykytasoisella rantaradalla ei runsaan henkilöliikenteen vuoksi ole kapasiteettia vapaana tavaraliikenteelle. Hyvinkää–Hanko-

13.2.2012

rataosuus on Etelä-Suomen ainoa tavaraliikenteen kannalta merkittävä sähköistämätön rata, jonka liikenne on alueen elinkeinotoiminnan ja Hangon sataman kasvavan liikenteen takia voimakkaassa kasvussa. Liikennepoliittisessa selonteossa Hyvinkää–Hanko-radnan sähköistäminen on mainittu vuoden 2011 jälkeisessä hankelistauksessa. Sähköistämissuunnitelmasta on tarkoitus yleiskaavan valmistumisen aikoihin laatia Liikenneviraston toimesta ratasuunnitelma.

Hangon rautatieasema.

7.5.7 Lentoliikenne

Hangon kantakaupungin läheisyydessä sijaitsee Täktömin lentopaikka. Lentopaikalta ei ole matkustajaliikennettä ja sitä käyttää pääasiassa paikallinen ilmailukerho ja muut ilmailuharrastajat.

Yleisellä tasolla on selvitetty mahdollisuutta kehittää Täktömin lentokentästä kansainvälinen halpalentoliikennekenttä. Lentokenttä on merkitty maakunta-kaavaan, mikä antaa edellytykset kentän säilyttämiselle ja kehittämiselle, tarvittaessa myös siirtämiselle toiseen paikkaan. Esiselvitystyö uuden maakunnallisen kentän sijoituspaikasta, toteuttamistavasta ja rahoituksesta laadittiin rinnan yleiskaavatyön kanssa keväällä 2011.

7.5.8 Satamat ja vesiliikenne

Hangon satama on Hangon kaupungin liikelaitos. Se toimii kahdessa erillisessä paikassa Hankoniemen kärjessä. Satama on perustettu vuonna 1872 kaksi vuotta ennen Hangon kaupungin perustamista. Hangon sataman tavaraliikenne koostuu tuonnista ja viennistä sekä Venäjän transitoliikenteestä, joka on pääasiassa autotuontia.

Hangossa tavaraliikenteen kuljetukset ovat vilkkaiden satamien johdosta erittäin merkittävässä roolissa. Ulkosatama on erikoistunut autojen tuontiin ja sen satamatoiminnoista vastaa Suomen Vapaasatama Oy. Ulkosataman kautta kulkee myös vähäinen määrä kemikaaliliikennettä. Vuonna 2008 sataman kautta kuljetettiin 400 – 500 000 ajoneuvoa Suomeen, mikä oli noin 60 % koko Suomen autotuonnista.

Aivan Hangon kantakaupungin kainalossa sijaitsee toinen merkittävä satama, Länsisatama. Länsisatama on erikoistunut Roro-yksikköliikenteeseen ja paperin vientiin. Satamassa hoidetaan myös konttiliikennettä sekä Roro-toimintoihin liittyvää matkustajaliikennettä.

Uudenmaan liitto, Hangon Satama, Raaseporin elinkeinokeskus sekä Länsi-Uudenmaan kauppakamari teettivät vuonna 2007 15-20 vuoden päähän ulot-

13.2.2012

---

tuvan Hangon sataman logistiikkaselvityksen, jonka tavoitteena oli luoda Hangon sataman kehittämisstrategia. Näkökulmana oli erityisesti Hangon sataman toimintaedellytysten ja kehittämismahdollisuuksien tunnistaminen osana koko eteläisen Suomen logistista palvelutarjontaa.

Hangon Länsisatama.

Matkustajavesiliikenne on nykyisellään pienimuotoista risteilyliikennettä. Risteilyt suuntautuvat pääasiassa Hangon läheisille vesialueille ja saarille kuten Russarö ja Bengtskär tai rannikon kaupunkeihin kuten Turku ja Raasepori.

Hangon merellinen sijainti luo hyvät edellytykset myös veneilylle. Kaupungissa toimii neljä venesatamaa: Itäsatama (n. 360 venepaikkaa, joista n. 180 vierasvenepaikkaa), Hangonkylän satama (n. 560 venepaikkaa, joista 25 vierasvenepaikkaa), Kappelisatama (60 venepaikkaa) ja Lappohjan venesatama (52 venepaikkaa). Itäsatama on Hangon tärkein vierasvenesatama ja siellä on saatavilla erittäin monipuoliset vierasvenesataman palvelut.

13.2.2012

Hangonkylän satama.

8 SUUNNITTELUN TAVOITTEET

Kaupunki on määrittänyt yleiskaavan laatimiselle tavoitteet työn alussa. Kaavan laatimiseen vaikuttavat tämän ohella:

8.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa, auttaa saavuttamaan maankäyttö- ja rakennuslain ja alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet, joista tärkeimmät ovat hyvä elinympäristö ja kestävä kehitys, toimia kaavoituksen ennako-ohjauksen välineenä valtakunnallisesti merkittävässä alueidenkäytön kysymyksissä ja edistää ennako-ohjauksen johdonmukaisuutta ja yhtenäisyyttä, edistää kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa sekä luoda alueidenkäyttöllisiä edellytyksiä valtakunnallisten hankkeiden toteuttamiselle.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tavoitteet on otettava huomioon ja niiden toteuttamista on edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa.

Valtioneuvosto on tarkistanut valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita 13.11.2008. Tarkistuksen pääteemana oli ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaaminen.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumisen kannalta keskeiset kantakaupungin yleiskaavaa koskevat tavoitteet on selostettu seuraavassa. Näiden tavoitteiden toteutumista arvioidaan vaikutusten arvioinnissa selostuksen luvussa 10.

Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu

Yleiskaavan laatimisessa tulee

- kiinnittää huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen;
- kehittää yhdyskuntarakennetta siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan [asuinalueiden läheisyydessä] siten, että henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen;
- parantaa liikenneturvallisuutta sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä varaamalla riittävät alueet jalankulun ja pyöräilyn verkostoja varten sekä edistämällä verkostojen jatkuvuutta, turvallisuutta ja laatua;
- edistää elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen;
- suunnata runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikennedyhteyksien äärelle;

13.2.2012

- kehittää erityisesti keskusta-aluetta monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueena;
- kiinnittää erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen;
- luoda edellytykset ilmastonmuutokseen sopeutumiselle;
- edistää olemassa olevan rakennuskannan hyödyntämistä sekä luoda edellytykset hyvälle taajamakuvalle;
- huolehtia siitä, että viheralueista muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia;
- huolehtia, että asunto- ja työpaikkarakentamiseen on tarjolla riittävästi tonttimaata;
- huomioida tulvavaara-alueet ja tulviin liittyvien riskien ehkäiseminen sekä varautua lisääntyviin myrskyihin, rankkasateisiin ja taajamatulviin.
- ehkäistä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa;
- edistää energian säästämistä sekä uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttöedellytyksiä.

Kulttuuri- ja luonnonperintö

Yleiskaavan avulla tulee

- edistää kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina;
- edistää elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä;
- edistää ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä.

Yleiskaavassa on lisäksi otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumisen ja muuttamisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan.

Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto

Yleiskaavassa on

- turvattava olemassa olevien valtakunnallisesti merkittävien ratojen, maanteiden ja vesiväylien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet sekä valtakunnallisesti merkittävien satamien kehittämismahdollisuudet;

13.2.2012

- edistettävä matka- ja kuljetusketjujen toimivuutta ja turvattava edellytykset julkiselle liikenteelle sekä eri liikennemuotojen yhteistyön kehittämiselle;
- varattava riittävät alueet tavara- ja henkilöliikenteen terminaalien ja matkakeskusten toimintaa ja kehittämistä varten.

Edellä mainittuja yhteys- ja energiaverkostoja koskevassa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon sään ääri-ilmiöiden ja tulvien riskit, ympäröivä maankäyttö ja sen kehittämistarpeet sekä lähiympäristö, erityisesti asutus, arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet ja -alueet sekä maiseman erityispiirteet.

Helsingin seudun erityiskysymykset

Aluerakenteen ja liikennejärjestelmän näkökulmasta Hanko on osa Helsingin metropolialuetta. Kaupungilla on merkittävä rooli seudullisena vapaa-ajan keskuksena, mikä osaltaan sitoo sitä Helsingin seutuun. Yleiskaavan kannalta on syytä huomioida, että Helsingin seudun erityiskysymyksiä koskevissa valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että

- merkittävä rakentaminen tulee sijoittaa joukkoliikenteen, erityisesti raideliikenteen palvelualueelle. Alueidenkäytön mitoituksella tulee parantaa joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja hyödyntämismahdollisuuksia. Alueidenkäytössä tulee ehkäistä olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta irrallista hajarakentamista.
- alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava väestön tarpeiden edellyttämät ylikunnalliseen virkistyskäyttöön soveltuvat, riittävän laajat ja vetovoimaiset alueet sekä niitä yhdistävän viheralueverkoston jatkuvuus.

8.2 Kaupungin asettamat tavoitteet

Hangon kaupunki on asettanut seuraavat tavoitteet pääosin yleiskaavatyön alussa ja niitä on täydennetty työn laatimisvaiheissa. Yleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena ja sen tavoitevuosi on 2025.

Asukkaat

- tavoitteet asukasmäärien kasvulle (myös kakkosasumisen huomioiminen ja tukeminen), 20 asuntoa/vuosi
- tulevaisuudessa noin 10 000 asukkaan kaupunki
- keskustan asumismahdollisuuksien lisääminen
- asumismuotojen monipuolinen tarjonta asukkaiden elämän eri vaiheisiin
- ihmiset haluavat asua väljästi
- mahdollisuus tonttien jakamiseen
- ikääntyvän väestön tarve asua kerrostalossa palvelujen lähellä

Elinkeinoelämä

- keskustan kaupallisen vetovoimaisuuden ja työpaikkaomavaraisuuden lisääminen
- työpaikka- ja logistiikka-alueiden ideointi, mitoitus ja erityisesti liikenteellisen toimivuuden suunnittelu (sekä sisäisesti ja pääväyliin nähden että suhteessa satamaan)

13.2.2012

- teollisuuden tarvitsemat turva-alueet
- satamien toiminnan turvaaminen
- keskustan pitäminen elävänä
- kaupan sijoittaminen keskustaan, ei hajauteta
- asuinalueille lähipalveluja, mikäli niille on edellytykset

Ympäristö

- suojelualueiden määrittely suhteessa tiivistämistavoitteisiin
- muinaisjäännösalueiden ja -kohteiden huomioiminen
- arvokkaiden luontokohteiden säilymisen turvaaminen
- tärkeiden kulttuuriympäristö- ja maisema-alueiden vaaliminen
- rakennuskulttuurin vaaliminen

Yhdyskuntarakenne

- laajennusalueiden (mukaan lukien saaret) suurpiirteinen maankäytön määrittely
- uudet käyttötarkoitukset
- rakenteen tiivistäminen ja täydentäminen (rakennettujen tonttien täydennysrakentaminen ja kaupunkirakenteen sisällä olevien joidenkin vapaa-alueiden ottaminen rakentamiskäyttöön)
- keskusta-alueen kehittäminen vireänä ja toimivana kaupunkirakenteen osana
- kattava ja laadukas kevyen liikenteen verkko

Virkistys ja vapaa-aika

- virkistysalueiden määrittely suhteessa tiivistämistavoitteisiin
- turvata riittävästi lähimetsiä virkistykseen
- venesatamien laajennusalueet ja niiden palvelutarjonnan monipuolistaminen
- veneilyn oheispalvelujen vahvistaminen
- luonto, rannat ja historia ovat tärkeitä asukkaiden ja turismin kannalta, niille varattava riittävästi tilaa
- rantojen monipuolinen käyttö
- kevyen liikenteen ja virkistysreittien yhdistyminen verkostoksi

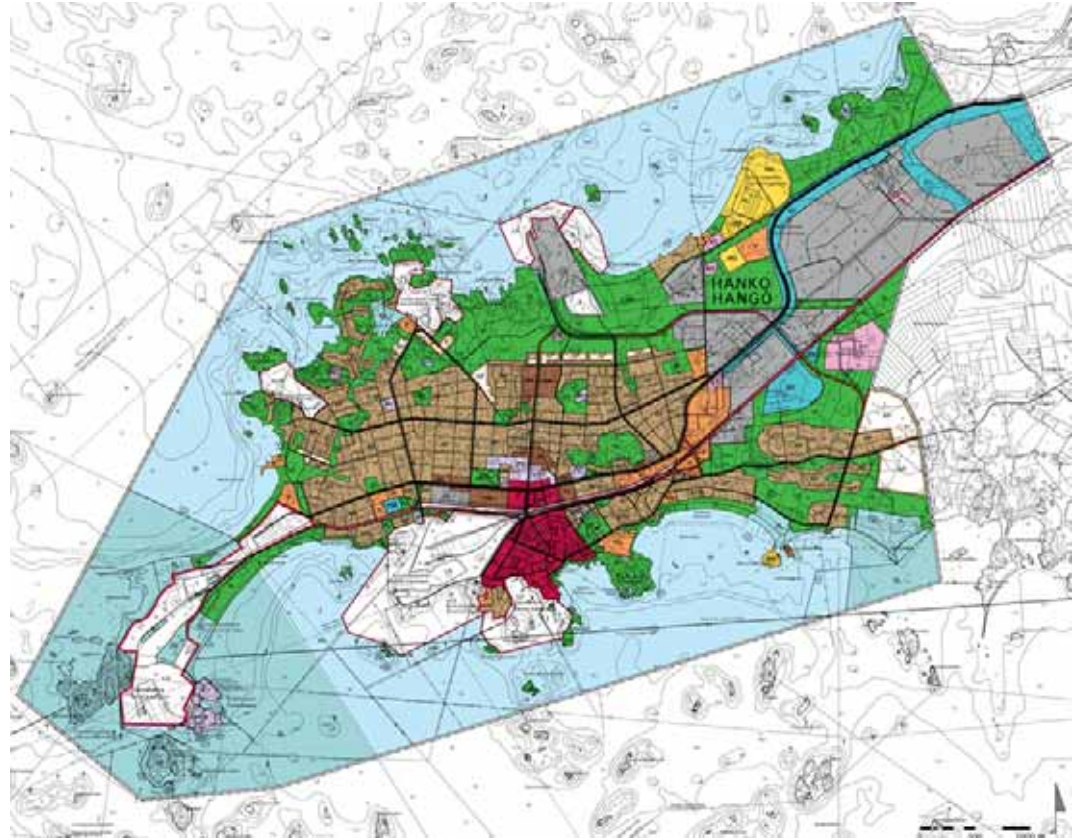
Liikenne

- keskustan liikennejärjestelyt, erityishuomioina paikoituksen ja kävelyverkoston uudistaminen
- sataman raskaan liikenteen maankäytölliset ratkaisut
- radan sähköistämisen edellyttämät maankäytölliset ratkaisut
- toimivat kevyen liikenteen yhteydet, niin kaupunkiin/kaupungista ulos kuin kaupungin sisälläkin
- liikenteen ohjaaminen pois asuinalueilta

13.2.2012

9 YLEISKAAVAN KUVAUS

9.1 Aluevaraukset

Kantakaupungin yleiskaava 2011.

9.1.1 Asuminen

Asumisen alueet on kaavakartalla osoitettu merkinnöillä A, AK ja AP.

Asuntoalue (A) alumerkinnällä osoitetulle alueelle saa sijoittaa kerrostaloja, rivitaloja, pientaloja ja erillispientaloja. Alumerkintä sisältää myös asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluita, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysäköintialueita, alueen asukkaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita.

A-merkinnällä on osoitettu Kuningatarvuoren itäosa sekä alue Panimokadun länsipuolella Esplanadin varrella.

Asuinkerrostalojen alue (AK) alumerkinnällä osoitetulle alueelle saa sijoittaa kerrostaloja, rivitaloja ja muita kytkettyjä asuinrakennuksia. Alumerkintä sisältää myös asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluita, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysäköintialueita, alueen asukkaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita.

AK-merkinnällä on osoitettu Halmstadinkadun etelä- ja pohjoisosan kerrostaloalueet sekä Esplanadin ja rautatien väliset kerrostaloalueet. Uusi kerrostaloaluevaraus on osoitettu Halmstadinkadun pohjoisosaan.

Erillispientalovaltainen asuntoalue (AP) alumerkintä sisältää myös asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluita, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysä-

13.2.2012

---

köintialueita, alueen asukkaita palvelevia virkistys ja puistoalueita sekä yhdys- kuntateknisen huollon alueita.

AP-merkinnällä on osoitettu laaja rautatien pohjoispuolinen pientaloalue, Gunnarstrandin ja Hangonkylän välinen pientaloasutus, Appलगrenintien pohjoispuolinen ja Mannerheimintien varren huvila-alueet, Täktomintien ympäristön pientaloasutus sekä Printalin tehtaan pohjoispuolella oleva asuinalue.

Olevaa yhdyskuntarakennetta täydentävää pientalovaltaista rakentamista on osoitettu Täktomintien pohjois- ja eteläpuolelle sekä rautatien pohjoispuoliselle alueelle Tiilitehtaantien eteläpäähän, Narvikinkadun ja Tenholankadun pohjoispuoliselle alueelle, lännessä Luotsikadun länsipäähän sekä Hangonkyläntien pohjoisosaan.

9.1.2 Keskustatoimintojen alue

Keskustatoimintojen alue (C) -merkinnällä osoitetulla alueella pääasiallisia toimintoja ovat palvelut ja hallinto, keskustaan soveltuva asuminen, keskustaan soveltuvat ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomat työpaikkatoiminnot ja näihin liittyvät liikenne-, virkistys- ja yhdyskuntateknisen huollon alueet.

Rautatien eteläpuolella keskustatoimintojen alueen muodostaa Korsmaninkadun, Kuningatarvuoren, Itäsataman, Itälahden ja Kylpyläpuiston rajaama alue. Rautatien pohjoispuolella keskustatoimintojen alue sijoittuu Halmstadinkadun ja Esplanadin risteyksen neljälle kulmalle.

9.1.3 Palvelujen- ja hallinnon alueet

Palvelujen ja hallinnon alue (P) merkinnällä on osoitettu julkisten ja yksityisten palvelutoimintojen alueet.

P-merkinnällä on osoitettu mm. Hangonkylän sataman eteläpuolinen alue, Silversandin leirintäalueen eteläpuolinen alue ja Lähteentien eteläosa. P-alueita on myös Esplanadin länsipäässä sekä rautatien ja Esplanadin sekä idempänä rautatien ja Santalantien välinen kaupallisten ja julkisten palvelujen alue. Palvelujen alueeksi on myös osoitettu Kuningatarvuoren länsiosa, Hangon casinon alue, Bellevue ja Lilla Tallholmen.

Uusi palvelualuevaraus on Tiilitehtaantien pohjoispäässä, Hangonkylän sataman eteläpuolelle merkitty varaus.

PY-merkinnällä on osoitettu etupäässä julkisten palvelujen ja hallinnon alueet. Merkinnällä on osoitettu koulujen, julkisten liikuntapalvelujen, sairaalan ja Hangon ortodoksisen kirkon alueet.

9.1.4 Teollisuus- ja työpaikka-alueet

Teollisuus- ja varastoalueet (T) merkinnällä osoitetaan pääasiallisesti teollisuus- ja varastokäyttöön varattavat alueet. Nykyiset teollisuusalueet sijoittuvat pääosin kantakaupungin itäosaan, Santalantien pohjois- ja eteläpuolelle sekä valtatie 25 eteläpuolelle. Teollisuudelle ja varastoinnille on osoitettu nykyisten alueiden lisäksi yksi laajentumisalue, Koppnäsuddenin satama-alueen eteläpuolelle.

TY-merkinnällä on osoitettu teollisuusrakennusten korttelialueet, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia. Tällaisia alueita kantakaupungin alueella ovat Mannerin konepaja-alue sekä Printalin tehdasalue.

13.2.2012

9.1.5 Virkistysalueet

Yleiskaavassa on pyritty huomioimaan mahdollisimman hyvin yhtenäiset laajat metsä- ja viheralueet ja niiden väliset yhteydet, itä-länsi- ja pohjois-eteläsuuntaiset viherkäytävät. Kaupunkirakenteen sisällä olevat puistot säilyvät puistokäytössä.

VP- puistomerkinällä on osoitettu rakennetut puistoalueet. Merkinällä on osoitettu Kylpyläpuiston viheralueista Puistolammen alue, Hagan puisto, Sibeliuspuisto sekä K.J.Lundmarkin puisto.

Lähivirkistysalue (VL) merkinällä on osoitettu alueet, joiden pääkäyttötarkoitus on ulkoilu ja virkistys. Alueella tehtävien hakkuiden ja muiden toimenpiteiden tulee tukea puuston kehittämistä eri-ikäisenä metsikön sisällä, ellei luontoarvojen turvaaminen edellytä muunlaista käsittelyä. Alueella tehtävään maisemaa muuttavaan maanrakennustyöhön, puiden kaatamiseen ja muuhun näihin verrattavaan toimenpiteeseen tulee olla maisematyöluja.

VL- sekä VV-merkinällä on osoitettu periaatteessa kaikki ne kantakaupungin ranta-alueet, joita ei ole varattu muuhun käyttöön. Laajoja yhtenäisiä virkistysalueita ovat Lillmärsan-Stormärsan metsäalueet sekä Furuvikin alue yleiskaava-alueen itäosassa.

VL-1 –merkinän määräys on muuten yhtenevä VL –määräyksen kanssa, mutta alueelle voidaan lisäksi sijoittaa virkistystä palvelevia laitteita ja rakennuksia. Merkinällä on osoitettu Puistovuoren lähivirkistysalue.

Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue (VU) –merkinällä on osoitettu alueet, jonne on sallittua sijoittaa urheilu-, virkistys-, ja vapaa-ajan toimintoja palvelevia rakennuksia ja rakennelmia.

VV –merkinällä on osoitettu uimaranta-alueet. Uimarannan käyttöä palvelevia pieniä kioskeja, pukusuojia tai vastaavia kevyitä rakennelmia alueelle voidaan rakentaa ilman erillistä kaavamääräystä. Rakennusten rakentamismahdollisuus osoitetaan kaavassa (tai vähäisen rakentamisen osalta MRA 46 §:n mukaisessa puistosuunnitelmassa).

VV-1 –merkinällä osoitettujen uimarantojen hoidossa huomioidaan alueen arvokas luontotyyppi. Merkinällä on osoitettu Kolavikenin ja Tulliniemen uimarannat.

9.1.6 Matkailupalvelujen alueet

Matkailupalvelujen alueet on merkitty RM –merkinällä. Merkinällä on osoitettu matkailu- ja lomakeskuksille, lomakylille, hotelleille ja muille vastaaville matkailua palveleville toiminnoille varattavat alueet. RM –alueiksi on osoitettu Silversandin motellialue ja leirintäalueen itäpuolinen alue, motellin ja Lähteentien eteläpuolella oleva alue sekä Stora Tallholmen.

RL-merkinällä on osoitettu telttailu- ja leirintäalueet, joille voidaan sijoittaa myös pienehköjä majoitusrakennuksia, huoltorakennuksia sekä asuntovaunuja. RL –alueeksi on osoitettu Silversandin leirintäalue

9.1.7 Satama- ja venesatama-alueet

Satama- ja venesatama-alueet on osoitettu yleiskaavakartassa LS- ja LV- aluemerkinöin ja lv- osa- aluerajauksella.

Satama-alue (LS) merkinnällä on osoitettu satama- ja laituri-alueet sekä satamatoimintaan välittömästi liittyvien varastojen ja terminaalien alueet. Merkinnällä on osoitettu seuraavat satama-alueet:

- Ulkosatama
- Länsisatama
- Koppnäsuddenin satama

Venesatama-alue (LV) merkinnällä on osoitettu venesatamia ja venevalkamia ja näihin liittyviä rakennelmia varten varattavat alueet. Merkinnällä on osoitettu seuraavat venesatama-alueet:

- Kappelisatama
- Hangonkylän satama
- Itäsatama
- Koppnäsuddenin itäpuoli

lv -osa-alue-rajausmerkinnällä on osoitettu alueen osa, joka varataan venesatamaksi:

- Kläppuddenin Länsisataman satama-alueella

9.1.8 Yhdyskuntateknisen huollon alueet ja erityisalueet

Erityisalueina on esitetty yhdyskuntateknisen huollon alueet (EH), Hangon kaksi hautausmaa-alueita ja eläinten hautausmaa (EH) sekä valtatie 25 suojaviheralueet (EV).

9.1.9 Luontoarvojen huomioon ottaminen

Luonnonsuojelualueiksi (SL) on osoitettu luonnonsuojelulain nojalla perustetut luonnonsuojelualueet ja rajauspäätokeksellä suojellut luontotyypit. Merkinnällä on osoitettu seuraavat kohteet:

- Uddskatanin luonnonsuojelualue (ESA010007)
- Tulliniemen luonnonsuojelualue, sis. Tulliniemen yksittäiset suojelualueet Ulkosataman alueella (YSA010035)
- Anklärensbuktnens naturskyddsområde (YSA204523)
- Furuvikin luonnonsuojelualue (YSA204210)
- Kolavikenin hiekkaranta (suojeltu luontotyyppi: luonnontilainen hiekkaranta ja puuton tai luontaisesti vähäpuustoinen hiekkadyyni) (LTA010132)
- Långbodauddenin pähkinäpensaslehto (suojeltu luontotyyppi: pähkinäpensaslehto) (LTA010133)

SL-1 –merkinnällä on osoitettu luonnonsuojelulain nojalla perustettaviksi tarkoitettut luonnonsuojelualueet tai luontotyyppirajaukset. Merkinnällä on osoitettu seuraavat kohteet:

- Metsäkannaksen luonnonsuojelualue (suojeltu asemakaavassa)
- Trollbergetin hiekkaranta (suojeltava luontotyyppi: luonnontilainen hiekkaranta ja vedenalaiset hiekkasärkät)

Aluerajausmerkinnällä sl on osoitettu luonnonsuojelulain 49§:n mukaisen eliölajin lisääntymis- ja levähdyspaikat. Merkinnällä on osoitettu seuraavat kohteet:

- Parkdammen
- Hagapuiston lampi

Kohdemerkinnällä lm on osoitettu luonnonsuojelulain (71/1923, 6§) mukaiset luonnonmuistomerkit:

- Parkbergetin (Puistovuori) hiidenkirnu
- Kråkuddenin (Varisniemi) hiidenkirnu

13.2.2012

Natura 2000 –alueet on yleiskaavakartassa osoitettu rasteroinnin avulla. Merkinnällä on osoitettu seuraavat alueet:

- Tulliniemen linnustonsuojelualue (Natura FI0100006)
- Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005)

VV-1 merkinnällä on osoitettu uimarannat, joiden hoidossa huomioidaan arvokkaat luontotyypit.

- Tulliniemi etelä (suojeltu luontotyyppi: puuton tai luontaisesti vähäpuustoinen hiekkadyyni)
- Osa Bellevuen ranta-alueita (suojeltu luontotyyppi: luonnontilainen hiekkaranta ja puuton tai luontaisesti vähäpuustoinen hiekkadyyni)

Valtakunnalliseen rantojen suojeluohjelmaan kuuluva rannikkoalue on osoitettu aluerajauksella.

- Pohjanpitäjänlahden rannikko (RSO010002)

Yleiskaava-alueen itäosaan sijoittuva pohjavesialue on merkitty kaavakarttaan osa-alueajauksella pv, tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue.

- Hangon pohjavesialue (0107801)

Arvokas geologinen muodostuma (arvokkaat kallioalueet) on merkitty yleiskaavakarttaan rasteroinnilla. Merkinnällä on osoitettu luonnon tai maiseman kannalta arvokkaat kallioalueet:

- Uddskatanin kallioalue

9.1.10 Maisema- ja kulttuurihistoriallisten arvojen huomioiminen

Suojelualueet, suojelukohteet, muinaismuistoalueet ja –kohteet, kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet ja kohteet sekä säilytettävät ympäristöt on merkitty seuraavin merkinnöin; S-1, s-1, SM, sm/indeksi, sk/indeksi, /s, kp.

Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (RKY2009)

Yleiskaava-alueelle sijoittuvat valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt on merkitty kaavakartalle. Merkintänä on aluerajaus tai kohdemerkintä (sk) Kaupunki- tai kyläkuvallisesti arvokas alue.

Nro	Merkintä	Kohdenimi
1	sk	Hauensuolen kalliopiiirrosalue
2	sk	Hankoniemen sotahistoriakohteet
3	sk	Hangon Länsisatama
4	sk	Hangon Itäsatama
5	sk	Hangon rautatieasema
6	sk	Itäisen kylpyläpuiston huvila alue
7	sk	Hangon Keksien teollisuusrakennukset
8	sk	Kudeneule Oy:n tehdasalue

Alueet, joilla ympäristö säilytetään

/s –merkinnällä on osoitettu alueet, joilla ympäristö säilytetään. Alueen kulttuurihistoriallisesti merkittävät rakennukset, rakenteet ja viherympäristö tulee säilyttää. Alueen ympäristön maisemallinen ja kulttuurihistoriallinen arvo tulee ottaa huomioon rakentamisessa. Merkinnällä on osoitettu seuraavat alueet:

- AP/s, Appelgrenintien pohjoispuoliset ja Mannerheimintien eteläpuoliset huvila-alueet, Räuddenin AP-alue sekä Printalin tehtaan pohjoispuolella oleva asuinalue
- C/s, rautatien eteläpuolinen keskusta-alue
- P/s, Casinon alue ja Bellevue
- TY/s, Printalin tehdasrakennus (ent. Kudeneule Oy)
- VP/s, Kylpyläpuiston viheralueet
- VL/s, osa Bellevuen umaranta-alueita (suojeltu luontotyyppi: luonnontilainen hiekkaranta ja puuton tai luontaisesti vähäpuustoinen hiekkadyyni)
- LV/s, Kappelisatama

Muinaismuistoalueet

Muinaismuistoalueiksi (SM) merkinnällä on osoitettu Gäddtarmen, Hauen-suolen kalliopiiirrosalue (78010001) sekä vanha venäläinen hautausmaa Länsisataman pohjoispuolella (sm-kohdemerkintä).

Muinaismuistokohteet

Yleiskaava-alueelle sijoittuvat muinaismuistolain rauhoittamat kiinteät muinaisjäännökset on merkitty kaavakartalle. Merkintänä on muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama kiinteä muinaisjäännös (sm): ”jonka kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, ja muu niihin kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Aluetta koskevat maankäyttösuunnitelmat on lähetettävä Museovirastoon tai maakuntamuseoon lausuntoa varten”. Muinaisjäännöksen laajuus tulee selvittää Museovirastosta tai maakuntamuseosta.

Nro	Merkintä	Kohdenimi	Mjtunnus	Tyyppi	Ajoitus
1	sm	Lotsstationen	78010002	Taide, muistomerkit	historiallinen
2	sm	Meijerfeldtsklippan	1000002052	Puolustusvarustukset	historiallinen
3	sm	Drottningsberget	1000002049	Puolustusvarustukset	historiallinen
4	sm	Länsisatama	1000007211	Hautapaikat	historiallinen
5	sm	Kapalbackan	78010007	Hautapaikat	historiallinen
6	sm	Gunnarsängen	78010008	Asuinpaikat	rautakautinen /keskiaik.
7	sm	Hangonkylä, Jänöpolku	1000008668	Asuinpaikat	rautakautinen /keskiaik.
8	sm	Hangonkylän Näsbrottan	1000013995	Työ- ja valmistuspaikat	historiallinen
9	sm	Hangö by Barnets Park	1000013772	Asuinpaikat	historiallinen
10	sm	Juviksberget	78010005	Kivirakenteet	historiallinen
11	sm	Glonäsberget	78010004	Kivirakenteet	moniperiod.
12	sm	Lillmärsbergen	78010003	Kivirakenteet	moniperiod.
13	sm	Östergårdsholmen	78010006	Kivirakenteet	Ajoittamaton

Vedenalaiset muinaisjäännökset

Yleiskaava-alueelle sijoittuvat vedenalaiset muinaisjäännökset on merkitty kaavakartalle. Vedenalaisia muinaisjäännöksiä ovat sellaiset hylyt tai hyllyn osat, joiden voidaan olettaa olleen uponneina vähintään sadan vuoden ajan sekä muut ihmisen tekemät menneisyydestä kertovat vedenalaiset rakenteet. Merkintänä on muinaismuistokohde (sm).

Museovirasto ei ole inventoinut Hangon aluetta kattavasti, joten rekisteritiedot vedenalaisista muinaisjäännöksistä ei ole täysin kattava.

Nro	Merkintä	Kohdenimi	Mjtunnus	Tyyppi	Ajoitus
14	sm	Högsjärin pohjoispuolen hylky	1397	alusten hylyt (puu)	historiallinen
15	sm	Lilla Ankargrundetin hylky	1400	alusten hylyt (puu)	ei määritelty
16	sm	Kaapelihylky	1392	alusten hylyt (puu)	historiallinen
17	sm	Tulliniemi 1	2280	alusten hylyt (puu)	historiallinen
18	sm	Tulliniemen kaksoishylky 1	1395	alusten hylyt (puu)	historiallinen
19	sm	Tulliniemen kaksoishylky 2	1396	alusten hylyt (puu)	historiallinen
20	sm	Tulliniemen itärannan hylky	2514	alusten hylyt (puu)	ei määritelty, moniperiod.
21	sm	Meijjerfeltin länsipuolen hylky	1414	alusten hylyt (puu)	ei määritelty
22	sm	Kläppudden	1398	alusten hylyt (puu)	ei määritelty
23	sm	Kuningattarenuori	1408	alusten hylyt (puu)	historiallinen
24	sm	Märskjärin hylky	1394	alusten hylyt (puu)	ei määritelty
25	sm	Neljän tuulen tuvan hylky	1386	alusten hylyt (puu)	ei määritelty

Toisen maailmansodan aikaiset sotilasvarustukset

Yleiskaava-alueella sijaitsevat toisen maailmansodan aikaiset rakennetut Neuvostoliiton alueelle rakentamat sotilasvarustukset on merkitty kaavakartalle. Tämän ajan kohteita ei ole suojeltu muinaismuistolaililla, mutta ne on varustettu suojelumerkinnöin niiden huomattavan kulttuurihistoriallisen arvon vuoksi.

Merkintänä on S-1 aluumerkintä tai s-1 kohdemerkintä: "Suojelualue. Luonnonympäristö ja alueella olevat sotahistoriaan liittyvät rakenteet tulee säilyttää. Alueella tehtävistä toimenpiteistä on neuvoteltava Museoviraston kanssa".

SM-1 –merkinnällä merkityt laajat yhtenäiset linnoitusalueet:

- Uddskatan/Tulliniemi
Alueella on ollut neuvostoliittolainen (1940-41) kolmen tykin 130 mm:n rannikkopatterin tuliasema-alue. Linnoitteet: kolme tykkiasemaa kivistä ja sementistä; tulenjohto torni, jossa toimii nykyään linnun tarkkailijoiden torni. Patterista etelään rantakalliolla on 1930-luvulla partiolaisten pystyttämä muistokivi. Tulliniemen Skansholmenilla on neuvostoliittolainen (1940-41) neljän tykin 75 mm:n ilmatorjuntapatterin tuliasema-alue. Skansholmenilla ovat myös suomalaisen kevyen rannikkopatterin tuliasemat: neljä kivistä muurattua tykkiasemaa ja tulenjohtoasema.
- Kräkhamnsudden

13.2.2012

Neuvostoliittolaisen (1940-41) neljän tykin rannikko/ilmatorjuntapatterin tuliasema-alue; neljä kivistä muurattua tykkiasemaa ja tulenjohtoasema. Kalustona on ollut 45 mm:n ns. universaalitykkeitä. Alueella lisäksi lähipuolustusasemia ja "korsukuoppia".

- Puistovuori

Puistovuoren eteläkärjessä on neuvostoliittolainen (1940-41) neljän tykin rannikko/ilmatorjuntapatterin tuliasema-alue; neljä kivistä muurattua tykkiasemaa ja tulenjohtoasema (hyvin säilynyt bunkkeri). Tykit olleet 45 mm:n universaalitykkeitä. Toinen kohde on patterialueella pohjoisesta johtavan tien varrella erittäin hyvin säilynyt neuvostoliittolainen (1940-41) teräsovinen konekivääribunkkeri.

- Kansanpuisto

Tanssilavan yläpuolella mäellä (lavalta itään) on neuvostoliittolainen (1940-41) neljän tykin 75 mm:n ilmatorjuntatykin patteri. Neljän tykin kivistä muuratut tuliasemat, joiden yhteydessä on myös lähipuolustusasemat ja majoitusbunkkerit. Keskellä tulenjohtoasema majoitusbunkkerineen.

sm-1 –kohdemerkinnöin merkityt yksittäiset ja erilliset linnoitteet:

- Kohdemerkinnät Puistovuorella

Alueella on lähitorjunta- ja rantatorjunta-asemia (1940-41) ja jäänteitä majoituskorsuista. Rantakallioilla kalliopiirustuksia ja nimikirjoituksia samalta ajalta. Alueella myös suomalaisen ilmatorjuntatykin (1941-44) tuliasema.

- Pallboberget/Gunnarstrand

Rantatorjunta-asema (1940-41).

- Venäläisten sotilaiden hautamuistomerkki Täktomintien varressa

- Tykistöalusta Täktomintien pohjoispuolella

Kansallinen kaupunkipuisto

Kansallisen kaupunkipuiston aluerajaus on esitetty yleiskaavakartassa. Kansalliseen kaupunkipuistoon sisältyvät keskustan tärkeimmät puistoalueet, suuri osa Hangon keskusta-alueen rakennushistoriaa sekä laajat alueet saaristoa ja arvokkaita luontoalueita.

9.1.11 Liikennealueet

Yleiskaavakartalla on esitetty valtatie, pääkadut, kokoojakadut, liittymät, eritasoristeykset, rautatieliikenteen alueet, laivaväylät, veneväylät ja sivuradat.

Lisäksi kaavakartassa on esitetty kevyenliikenteen väylät ja kevyenliikenteen yhteystarpeet. Kevyenliikenteen väylät on osoitettu yleiskaavan liikenneselvityksen pohjalta. Uusi kevyenliikenteen yhteystarve on osoitettu kaava-alueen itäosaan Täktomintien varteen. Yhteystarve on esitetty myös Korsmaninkadun itäosan ja Esplanadin välille.

Uusi kokoojakatujalinja on osoitettu yleiskaava-alueen itäosaan yhdistämään Hemming Elfvingintie ja Rajatie. Esitettyä uutta pääkatua varten on myös esitetty uusi rautatien alikulku. Uusi pääkatukatuvaraus on esitetty Korsmaninkadun jatkoksi idässä rautatien ali Santalantielle. Rautatien alikululle on

13.2.2012

esitetty paikka myös rautatieaseman itäpuolelle korvaamaan kevyenliikenteen taseasteys Kadermonkadun ja Puistokadun välillä sekä Hangon Keksien kohdalla Santalantien ja Täktomintien välille. Kevyenliikenteen eritasoratkaisut toteutetaan Ratahallintokeskuksen antamien ohjeiden mukaisesti, kun rata sähköistetään.

9.1.12 Vesialueet

Vesialueiksi on merkitty kaava-alueen merialueet lukuun ottamatta luonnon-suojelualueita (SL) ja satama- ja venesatamatoimintojen (LS ja LV) alueita.

9.1.13 Pohjavesialueet

Pohjavesialueet on merkitty kaavakarttaan pv-osa-aluemerkinnällä. Pohjavesien suojelua on tehostettu kaavamääräykseen liitettyä yleismääräyksellä.

Pohjavesialueella olevat rakentamiskorttelit on lisäksi merkitty lisämääräellä /pv kaavan luettavuuden parantamiseksi.

9.1.14 Muut merkinnät

Muina merkintöinä kaavassa on osoitettu mm. johdot tai linjat, valtion tarpeisiin varatut alueet. Lisäksi mo-osa-alueajauksella on osoitettu Itäisen teollisuusalueen pohjoisosassa alueen osa, joka voidaan käyttää moottoriurheilutarkoituksiin.

Oy Forcit Ab:n ja Fermion Oy:n konsultointivyöhykkeet ulottuvat yleiskaava-alueelle. Forcit Oy:n konsultointivyöhyke on halkaisijaltaan n. 2 km ja Fermion Oy:n vyöhyke 1,5 km. Konsultointivyöhykkeet on merkitty kaavakarttaan.

9.1.15 Eri tarkoituksiin varatut alueet

Aluevaraus	ha
A	55,4
AK	33,0
AK (uusi)	1,2
AP	496,6
AP (uusi)	50,4
C	57,9
P	65,5
P (uusi)	3,2
PY	26,0
T	278,2
T (uusi)	6,6
TY	18,5
VP	11,8
VL	512,4
VL-1	14,7
VU	16,4
VV	3,8
VV-1	2,7
RM	24,5
RL	13,2
LR	30,2
LS	233,3
LV	89,3
ET	26,2
EH	20,0

EV	72,2
S-1	2,6
SL	478,3
SL-1	9,4
SM	13,2
W	1206,7
Yhteensä	3873,6

10 KAAVAN VAIKUTUKSET

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Vaikutusten arviointi on seurannut kaavan laatimista koko laatimisprosessin ajan. Keskeisesti se kertoo, kuinka hyvin lopputulos vastaa niitä valtakunnallisia, seudullisia ja paikallisia tavoitteita, jotka kaavalle on työn alussa ja sen kuluessa asetettu. Tavoitteet on koostettu luvussa 8.

Kantakaupungin yleiskaavan vaikutuksia on peilattu suhteessa aiempaan Hangon keskustan osayleiskaavaan 1987. Vaikka aiempi kaava ei ole ollut oikeusvaikutteinen, se on käytännössä ollut kaupungin tarkemman suunnittelun ja kaavoituksen ohjeena. Vaikutusten arvioinnin asteikkona on +++0---.

10.1 Merkittävimmät muutokset vuoden 1987 kaavaan verrattuna

Yleishavaintona yleiskaavan laatiminen on merkinnyt vuoden 1987 valtuuston päätöksen muuttamista oikeusvaikutteiseksi yleiskaavaksi ja selvitysten täydentämistä ajan tasalle. Varsinaiset muutokset kaupunkirakenteessa ovat maltillisia, ja peilaavat harkiten tapahtuvaa kaupunkikehitystä.

Taajama-alueen laajentuminen kohti itää on ollut havaittavissa myönnytyistä suunnittelutarveratkaisista ja rakennusluvista. Yleiskaava-alueen laajentaminen itään Täktomin suuntaan on vastaus tähän rakennuspaineeseen. Kaupungin omakotitonttien tarjontaa on vahvistettu laajentamalla yleiskaava-alueita Furuvin alueella. Laajennusalueelle on osoitettu laaja pientalorakentamisen korttelivaraus Täktomintien pohjois- ja eteläpuolelle. Lisäksi alueeseen on sisällytetty Hankoniemen edustan saaret ja vesialue sekä sen etelä- että pohjoispuolella.

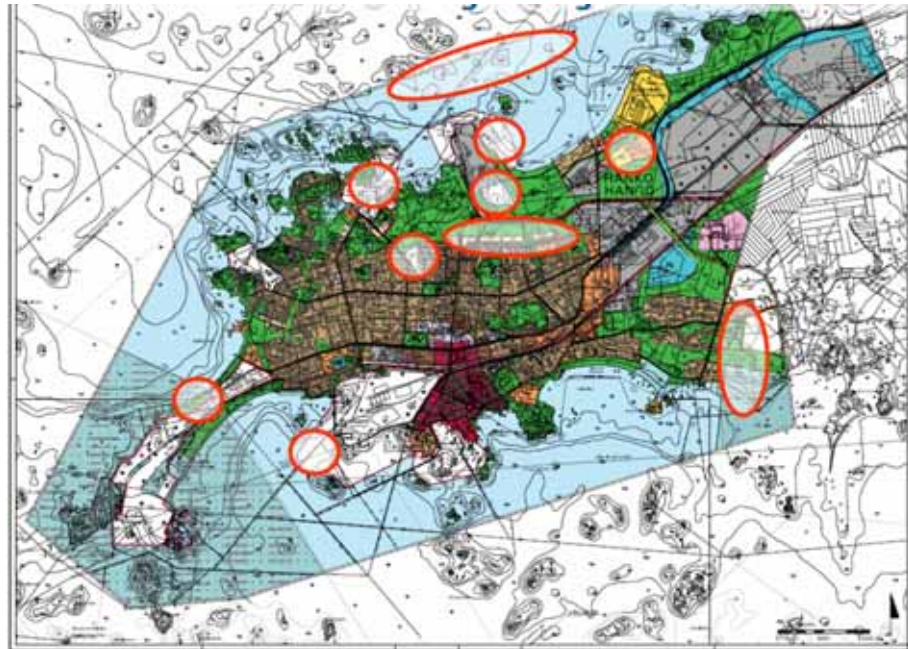
Radan pohjoispuolista pientalovaltaista taajama-alueita on laajennettu maltillisesti. Hangonkylän alueella kyse on lähinnä asemakaavatilanteen päivittämisestä yleiskaavakartalle. Märšanin suuntaan ruutukaavaa on jatkettu pohjoiseen, kuitenkin ottaen huomioon itä-länsisuuntaisen viherkäytävän säilyminen.

Yleiskaavan laatimisen yhteydessä tehty strateginen valinta on sataman toimintojen säilyttäminen ja kehittäminen nykyisten Länsisataman ja Ulkosataman alueilla huolimatta asumisen ja luontoarvojen asettamista reunaehdoista. Vilkas satamatoiminta turvaa myös kaupunkirakenteen elinvoimaisuuden. Länsisataman aluevarausta on laajennettu Kuningatarvuoren länsipuolella ja varauduttu satama-alueen laajennukseen.

13.2.2012

10.2 Vaikutusten arviointi ja suhde kaavatyölle asetettuihin tavoitteisiin

Kaavaratkaisun tuomat keskeiset erot verrattuna nykyiseen maankäyttöön.

Yleiskaavaratkaisu ei tuo merkittäviä uudistuksia olevaan kaupunkirakentamiseen. Keskeiset erot nykyiseen maankäyttöön verrattuna ovat:

- venesatamavaraus Koppnäsuddenin itäpuolella
- vapaa-ajan palveluiden korttelialue Silversandin eteläpuolella
- ruutukaava-alueen laajentaminen pohjoiseen Märsanin alueella
- Hangonkylän venesatama-alueen rajaus
- virkistysalueet ja kevyen liikenteen reitti Tulliniemessä
- Länsisataman satama-alueen varaus
- yleiskaava-alueen laajennus Tvärminnen suuntaan.

Yleiskaava tukee nykyistä voimakkaasti keskittynyttä kaupunkirakennetta palveluineen. Kaava-alueen laajennus itään ottaa huomioon viime vuosina Tvärminnen suuntaan laajentuneen rakentamispaineen.

10.2.1 Kaavan kokonaisarviointi

OSA-ALUE	ARVIO	PERUSTELU
Ihmisen elinolot ja elinympäristö	++	<p>Palvelujen ja työpaikkojen saavutettavuus on hyvä.</p> <p>Kaava edistää monipuolista asumismuotojen tarjontaa eri-ikäisille asukkaille kaupungin alueella.</p> <p>Kaava turvaa monipuoliset ja luonnonarvoiltaan erityiset virkistysalueet.</p>
Vesi, ilma ja ilmasto	-	<p>Hankoa kolmelta suunnalta ympäröivä meri ja maaston alavuus asettavat haasteita ilmastonmuutokseen liittyvien riskien hallintaan.</p>

13.2.2012

		Pohjavesialueille sijoittuvat olevat ja uudet toiminnot tulee huomioida tarkemmassa suunnittelussa yleisen määräyksen mukaisesti.
Maa- ja kallioperä	+/-	Ei merkittäviä vaikutuksia.
Luonto- ja luonnonympäristö	++	Kaavaratkaisu turvaa suojelumerkinnöin luonnon kannalta arvokkaat ja herkät alueet ja niiden monimuotoisuuden sekä edistää ekologisten käytävien säilymistä.
Yhdyskuntarakenne	+++	<p>Kaava luo edellytyksiä yhdyskuntarakenteen tiivistämiselle ja täydentämiselle. Uudet rakentamisalueet sijoittuvat kaupunkikeskustan välittömään vaikutuspiiriin.</p> <p>Palvelut ja työpaikat ovat hyvin saavutettavissa.</p> <p>Kaavaratkaisu kehittää keskusta-alueita palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueena.</p> <p>Kaava tukee satamatoimintojen kehittämistä sekä kaupunkirakenteen ja sataman rinnakkaiseloja.</p>
Yhdyskunta- ja energiatalous	+++	Kaavaratkaisu tukeutuu olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja energiahuollon verkostoihin. Kaavassa ei ole erityisiä varauksia uudistuvien energialähteiden käytön edistämiseksi.
Liikenne	-	<p>Sataman raskas liikenne joudutaan edelleen ohjaamaan kaupunkirakenteen läpi, mikä aiheuttaa melu- ja ilmanlaadun ongelmia sekä heikentää keskeisten väylien liikenneturvallisuutta.</p> <p>Kaava luo edellytykset radan sähköistämiseksi.</p> <p>Kaava antaa puitteet kevyen liikenteen verkoston kehittämisen ja kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi kaupungin sisäisessä liikenteessä.</p>
Kaupunkikuva ja maisema	++	<p>Kaava luo edellytykset säilyttää ja suojella arvokkaan historiallisen kaupunkikuvan.</p> <p>Maisema ja maiseman erityispiirteet ovat yksi tärkeimpiä Hangon vetovoimatekijöitä. Kaava huomioi tämän ja antaa edellytykset maisema-arvojen säilymiselle.</p>

13.2.2012

		Satama muodostaa kaupunkirakenteessa itsenäisen toiminnallisen kokonaisuuden. Yleiskaavassa on osoitettu satamalle hyvin pitkän aikavälin (yli 30 v) laajenemismahdollisuus. Sataman toimintojen laajeneminen Länsisataman alueella ei vaikuta merkittävästi Hangolle ominaisiin merinäkyelmiin tai kaupunkikuvallisiin arvoihin. Aiempiä transitoliikennettä varten avatut ja sittemmin vajaakäyttöiset pysäköintikentät tarjoavat huomattavan laajentamismahdollisuuden sataman tukitoiminnoille.
Kulttuuriperintö ja rakennettu ympäristö	++	Inventoitu arvokas (meri)arkeologinen ja kulttuurihistoriallinen perintö on huomioitu suojelumerkinnöin. Rakennushistoria veloitetaan selvittämään tarkemmin asemakaavojen tarkistuksen yhteydessä.
Kauppa ja palvelut	+	Palvelu- ja keskustatoiminnoille on esitetty aluevarauksia ja näin pyritty luomaan edellytyksiä kaupan palveluiden kehittämiseksi kantakaupungin alueella. Yleiskaavassa ei ole esitetty kaupan rakennetta hajauttavia aluevarauksia.

10.2.2 Suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin ja muihin valtakunnallisiin tavoitteisiin

Seuraavassa on arvioitu yleiskaavan suhdetta tämän kaavan kannalta olennaisiin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. Samalla syvennetään näitä osin edellä kuvattuja yleisiä vaikutuksia.

TAVOITE	ARVIO	PERUSTELU
Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu		
Olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistaminen.	++	Yleiskaava täydentää ja tukee nykyistä palvelurakennetta sekä liikenne- ja kunnallisteknistä verkostoa.
Palvelujen ja työpaikkojen saavutettavuus ja henkilöautoliikenteen tarpeen minimointi.	+++	Yleiskaavassa luodaan edellytykset nykyisen kaupunkirakenteen tiivistämiselle. Uudet rakentamisalueet sijoittuvat kaupunkikeskustan välittömään vaikutuspiiriin.
Liikenneturvallisuuden sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantaminen varaamalla riittävät alueet jalankulun ja pyöräilyn verkostojen sekä edistämällä verkostojen jatkuvuutta, turvallisuutta ja laatua.	++	Yleiskaavassa on osoitettu kevyen liikenteen pääreitit, jotka muodostavat johdonmukaisen verkoston kaupunkikeskustan sisällä ja osoittavat pääyhteydet ympäröi-

		ville alueille. Sataman autoliikenne ohjautuu kaupunkirakenteen läpi, mikä heikentää kevyen liikenteen viihtyvyyttä ja asukasliikenteen järjestämistä tällä osalla katuverkkoa.
Elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistäminen osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suuntaaminen olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle. Keskusta-alueen kehittäminen monipuolisena palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueena.	++	Kaupunkialueella erityisesti sisääntulotien varressa on muutettu vanhan kaavan teollisuus- ja varastoalueita (T) palvelujen ja hallinnon alueiksi (P). Ydinkeskustassa yleiskaava tukee nykyistä palvelurakennetta.
Erytisen huomion kiinnittäminen ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen.	-	Sataman liikenteellinen ja toiminnallinen sijainti kaupungin keskustassa kuormittaa sen kuljetusreittien varteen jääviä asukkaita. Sataman liikenteen ohjaaminen yleiskaavassa asuntokatuja pitkin ei ole kestävä ratkaisu.
Edellytysten luominen ilmastonmuutokseen sopeutumiselle.	++	Yleiskaava luo edellytykset kaupunkirakenteen tiivistämiselle. Uudet rakentamisalueet sijoittuvat kevyen liikenteen etäisyydelle palveluista. Kantakaupungin länsi- ja pohjoispuolella sijaitsevat laajat metsäalueet toimivat hiilinieluinä.
Olemassa olevan rakennuskannan hyödyntämisen edistäminen sekä edellytysten luominen hyvälle taajamakuvalle;	+++	Yleiskaava luo edellytykset olemassa olevan rakennuskannan hyödyntämiselle sekä tukee historiallisen kaupunkikuvan säilyttämistä, joka on yksi Hangon tärkeimmistä vetovoimatekijöistä.
Siitä huolehtiminen, että viheralueista muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia;	+++	Yleiskaavassa on huomioitu laajat, yhtenäiset viheralueet ja niitä yhdistävät ekologiset käytävät. Hangon upeat rannat ovat pääsääntöisesti virkistyskäytössä.
Siitä huolehtiminen, että asunto- ja työpaikkarakentamiseen on tarjolla riittävästi tonttimaata;	+	Asunto- ja työpaikkarakentamiselle on varattu yleiskaavassa laajentumisalueita.
Tulvavaara-alueiden huomioiminen ja tulviin liittyvien riskien ehkäiseminen sekä lisääntyviin myrskyihin, rankkasateisiin ja taajamatulviin varautuminen.	+/-	Hankoa kolmelta suunnalta ympäröivä meri asettaa haasteita ilmastonmuutokseen liittyvien riskien hallintaan. Pääsääntöisesti ranta-alueille ei ohjata uutta asumista.
Melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvan haitan ehkäiseminen ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa;	+/-	Satama-alueet ja niille suuntautuva raskas liikenne sijoittuvat keskeisesti kaupunkirakenteeseen. Kantakaupungin länsi- ja pohjoispuolen metsävyöhykkeet sekä laajat, vehreät pientaloalueet toimivat suoja- vyöhykkeinä.

Energian säästämisen sekä uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttöedellytysten edistäminen.	+/-	Kaukolämpöverkon laajentaminen on suunnitteilla. Yleiskaavassa ei ole erityisiä kestävään energiahuoltoon liittyviä kannottoja aluevarausten tm. muodossa.
Kulttuuri- ja luonnonperintö		
Kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymisen edistäminen. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina.	+++	Yleiskaavassa on huomioitu valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt sekä huomioitu suojelumerkinnöin kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat ympäristöt.
Elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymisen edistäminen.	++	Yleiskaava turvaa suojelumerkinnöin luonnon kannalta arvokkaat ja herkkä alueet. Ranta-alueilla otetaan huomioon myös kaupunkilaisten virkistystarpeet. Kaava antaa edellytykset virkistys- ja luontoarvojen rinnakkaiselle huomioimiselle.
Ekologisten yhteyksien säilymisen edistäminen suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä.	++	Ekologiset verkostot on huomioitu yleiskaavassa, tärkeimpänä Tulliniemen ja mantereen yhdistävä ekologinen käytävä.
Yleiskaavassa on lisäksi otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumis- ja muuttamisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan.	--	Yleiskaavassa osoitetut laajat teollisuus- ja varastoalueet sekä moottoriurheilutarkoituksiin varattu osa-alue sijaitsevat suurelta osin pohjavesialueella. Niiden käytön pohjavesien suojelua edistävät reunaehdot tulee ottaa huomioon tarkemmassa suunnittelussa.
Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto		
Turvataan olemassa olevien valtakunnallisesti merkittävien ratojen, maanteiden ja vesiväylien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet sekä valtakunnallisesti merkittävien satamien kehittämismahdollisuudet.	++	Yleiskaavassa on turvattu sataman laajentamismahdollisuudet huolimatta sataman haastavasta sijainnista kaupunkirakenteen sisällä. Sataman edellyttämät ratayhteydet on osoitettu yleiskaavassa. Autoliikenteen kuljetukset kulkevat katuverkossa, mikä asettaa reittien tarkemmalle suunnittelulle reunaehdoja.
Edistetään matka- ja kuljetusketjujen toimivuutta ja turvataan edellytykset julkiselle liikenteelle sekä eri liikennemuotojen yhteistyön kehittämiselle. Varataan riittävät alueet tavara- ja henkilöliikenteen terminaalien ja matkakeskusten toimintaa ja kehittämistä varten.	++	Joukkoliikenteen rungon muodostavat rautatie ja bussiliikenne, joiden solmukohta sijoittuu kaupunkirakenteen ytimeen. Tämä antaa hyvän lähtökohdan sujuvien, joukko- ja kevyen liikenteeseen perustuvien matkaketjujen kehittämiselle. Taajama-alueen laajeneminen Täktomin suuntaan asettaa kehittämispaineita kevyen ja joukkoliikenteen yhteyksien kehittämiselle vastaavasti. Yleiskaavassa ei ole otettu kantaa bussiliikenteen solmukohdan (matkakeskus) sijaintiin.
Edellä mainittuja yhteys- ja energiaverkostoja koskevassa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava	+/-	Satama-alueen alavuus muodostaa riskin sen toiminnalle meritulvatilanteessa sää-

13.2.2012

<p>huomioon sään ääri-ilmiöiden ja tulvien riskit, ympäröivä maankäyttö ja sen kehittämistarpeet sekä lähiympäristö, erityisesti asutus, arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet ja -alueet sekä maiseman erityispiirteet.</p>		<p>olojen äärevöityessä.</p> <p>Asukas- ja satamaliikenteen sekoittuminen asettaa reunaehdoja kummankin kehittämiselle ja liikenneturvallisuudelle.</p> <p>Sataman sijainti osana kaupunkirakennetta elävöittää osaltaan kaupunkikeskustaa ja edistää sen elinvoimaisuutta.</p> <p>Sataman toiminnot ja luontoarvot elävät rinnakkaiseloa erityisesti Ulkosataman alueella. Myös rantojen virkistyskäyttö edellyttää paikoin luontoarvojen huomioimista.</p>
<p>Helsingin seudun erityiskysymykset</p>		
<p>Merkittävän rakentamisen sijoittaminen joukkoliikenteen, erityisesti raideliikenteen palvelualueelle. Alueidenkäytön mitoituksella parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja hyödyntämismahdollisuuksia. Alueidenkäytössä ehkäistään olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta irrallista hajarakentamista.</p>	<p>++</p>	<p>Hangon mittakaavassa merkittävät uudet asuntorakentamisalueet laajentavat nykyistä taajama-alueita pohjoiseen ja itään, mutta sijoittuvat silti pyöräilyetäisyydelle rautatieasemasta ja palveluista. Yleiskaava antaa edellytykset nykyisen taajama-alueen tiivistämiselle.</p> <p>Yleiskaavassa todetaan taajama-alueen laajeneminen Täktomin suuntaan, missä rakentaminen tapahtuu suurelta osin asemakaava-alueen ulkopuolella. Yleiskaavassa osoitetut uudet alueet on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi.</p>
<p>Alueidenkäytön suunnittelussa turvataan väestön tarpeiden edellyttämät ylikunnalliseen virkistyskäyttöön soveltuvat, riittävän laajat ja vetovoimaiset alueet sekä niitä yhdistävän viheralueverkoston jatkuvuus.</p>	<p>++</p>	<p>Yleiskaava-alueelle sijoittuu kaupungin keskeiset ranta-alueet ja kulttuurihistorialliset korttelialueet kattava kansallisen kaupunkipuiston rajaus, joka korostaa ansiokkaasti valtakunnallisesti merkittävän vetovoimaisen kulttuurialueen.</p> <p>Ulkosataman ja Tulliniemen valtakunnalliseseti merkittävät luontoalueet yhdistyvät kaupungin viheralueverkoston kautta mantereeseen, joskin yhteys jää historiallisen kaupunkirakenteen vuoksi heikoksi. Yleiskaavassa ei ole osoitettu erityistä ekologisenä käytävänä kehitettävää viheryhteyttä.</p>

10.2.3 Suhde maakuntakaavaan ja muihin seudullisiin tavoitteisiin

Maakuntakaavan maankäyttöratkaisujen lähtökohtana on maakunnan suunnittelussa tehty väestön sijoittumista koskeva tarkastelu, joka edellyttää vaarautumista väestön kasvuun, erityisesti Helsingin seudulla. Kasvun ohjaamisessa tavoitteena on nykyisen rakenteen hyödyntäminen ja vähäisin voimavaroin aikaansaattavat rakenteen laajennukset.

Hangon kantakaupungin yleiskaava seuraa tarkasti Uudenmaan maakuntakaavan merkintöjä. Yleiskaavan maa-alueet sijoittuvat valtaosin maakunta-

13.2.2012

kaavan taajamatoimintojen alueelle. Ulkosataman ja Länsisataman satama-alueet on rajattu maakuntakaavan mukaisesti, ja vierassatamakohtemerkinnot sijoittuvat yleiskaavan LV-alueille. Yleiskaavassa on turvattu satamien raideyhteyksien toteutuminen. Maakuntakaavassa osoitetut virkistysaaret ja Natura 2000-verkostoon kuuluvat alueet on merkitty yleiskaavaan.

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta merkittävät alueet ja kohteet on huomioitu yleiskaavassa. Kylpyläpuiston huvila-alueet ja Hangon Keksien alueen kulttuuriympäristörasteroinnin alue on merkitty yleiskaavaan sk-aluemerkinnällä, ja sitä on tarkennettu yksittäisten kohteiden osalta kaavaselostuksessa.

Yleiskaavan suhde maakuntakaavalle asetettuihin päätavoitteisiin:

TAVOITE	ARVIO	PERUSTELU
Uudenmaan aluerakenne on eheä ja palvelut helposti saavutettavissa		
Toimivaa, turvallista ja viihtyisää aluerakennetta tuetaan ohjaamalla kasvu olemassa oleviin taajamiin ja kyläkeskuksiin siten, että alueen asumisviihtyisyys ja riittävät virkistysalueet säilytetään.	+++	Asumisen ja muiden toimintojen painopiste on olemassa olevan yhdyskuntarakenteen tiivistämisessä ja se tukeutuu rataverkoon ja pääväyliin.
Elinkeinotoiminta on kilpailukykyistä sekä maakunnan kansallinen ja kansainvälinen asema on vahva		
Teollisuuden, kaupan ja muun yritystoiminnan toimintaedellytyksiä tuetaan riittävin aluevarauksin ja tarkoituksenmukaisin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyin.	++	Hangon elinkeinorakenteen tärkeimpien toimintojen, teollisuuden ja satama- ja venesatama-alueiden toimintojen laajentamiseen on yleiskaavassa varauduttu.
Liikenneverkko palvelee joustavasti ja yhdyskuntatekninen huolto toimii tehokkaasti		
Lento- ja meriliikenteen kehittämisedellytyksiä parannetaan. Toimivan yhdyskuntarakenteen edellyttämät liikenne- ja ratatilat turvataan ja tarpeellisten valtakunnallisten väylien ja raideliikenteen verkon laajennuksiin varaudutaan liikennejärjestelmäsuunnitelmien pohjalta.	++	Yleiskaavassa on turvattu meriliikenteen kehittämisedellytykset sekä varauduttu Hangon radan sähköistämiseen.
Turvallinen, terveellinen ja viihtyisä ympäristö on maakunnan voimavara		
Maakunnassa turvataan kattava virkistysalueiden ja viherkäytävien muodostama verkosto, jossa myös maa- ja metsätalousalueiden jokamiehenoikeuksiin perustavalla moninaiskäytöllä on merkittävä osuus. Erityisesti rannoilla säilytetään yhtenäisiä, rakentamattomia vapaa-alueita. Vesi- ja rantaluonnon suojelua edistetään.	++	Hangon valtakunnallisesti ja maakunnallisesti erityinen sijainti ja luonto on huomioitu yleiskaavassa.

10.2.4 Suhde kaupungin asettamiin tavoitteisiin

Hangon kaupungin asettamat tavoitteet on esitetty kappaleessa 8.2.

TAVOITE	ARVIO	PERUSTELU
---------	-------	-----------

Kaupungin tavoitteet		
Asukkaat <ul style="list-style-type: none"> • asukasmäärän kasvu • asumismuotojen monipuolinen tarjonta asukkaiden elämän eri vaiheisiin, keskustan asumismahdollisuuksien lisääminen 	++	Yleiskaava mahdollistaa asukasmäärän kasvun ja luo edellytykset monimuotoiselle asumiselle.
Elinkeinoelämä <ul style="list-style-type: none"> • keskustan kaupallisen vetovoimaisuuden ja työpaikkaomavaraisuuden lisääminen • työpaikka- ja logistiikka-alueet, niiden liikenteellinen toimivuus (suhteessa pääväyliin sekä satamaan) • teollisuuden tarvitsemat turva-alueet • satamien toiminnan turvaaminen 	++	Yleiskaava luo edellytykset ydinkeskusta-alueen sekä kaupan palveluiden kehittämiseksi, teollisuuden toiminnalle sekä turvaa satama-alueiden toiminnan.
Ympäristö <ul style="list-style-type: none"> • suojelualueiden määrittely suhteessa tiivistämistavoitteisiin • arvokkaiden luontokohteiden säilymisen turvaaminen • muinaisjäännösalueiden ja -kohteiden huomioiminen • tärkeiden kulttuuriympäristö- ja maisema-alueiden sekä rakennuskulttuurin vaaliminen 	++	<p>Yhdyskuntarakenteen laajenemisalueet kaupunkialueella eivät sijaitse sillä tavoin, että niillä olisi mainittavaa vaikutusta suojelualueisiin esim. lisääntyneen virkistyskäytön muodossa. Suojelualueiden ja tiivistämistavoitteiden välillä ei siten ole ristiriitaa.</p> <p>Kaupunkirakenteen tiivistäminen erityisesti radan pohjoispuolisissa kortteleissa voi heikentää korttelien ekologista läpäisevyyttä. Tätä voidaan lieventää asemakaavasuunnittelun yhteydessä mm. antamalla määräyksiä tonttien ja korttelien aitaamisesta ja eläinten suojana toimivista istutuksista.</p> <p>Inventoinneissa todetut kulttuuriympäristön arvot ja maisema on huomioitu yleiskaavassa.</p>
Yhdyskuntarakenne <ul style="list-style-type: none"> • laajennusalueiden suurpiirteinen maankäytön määrittely • uudet käyttötarkoitukset • rakenteen tiivistäminen ja täydentäminen • keskusta-alueen kehittäminen • kattava kevyen liikenteen verkko 	++	<p>Yleiskaava mahdollistaa yhdyskuntarakenteen tiivistämisen ja täydentämisen sekä mahdollistaa laajentumisen.</p> <p>Joitakin aiemmin teollisuuskäytössä olleita alueita on muutettu palveluille osoitetuiksi alueiksi.</p>
Virkistys ja vapaa-aika <ul style="list-style-type: none"> • virkistysalueiden määrittely suhteessa tiivistämistavoitteisiin • turvata riittävästi lähimetsiä virkistykseen • rantojen monipuolinen käyttö • venesatamien laajennusalueet ja niiden palvelutarjonnan monipuolistaminen • veneilyn oheispalvelujen vahvistaminen 	+++	<p>Yleiskaava turvaa riittävät lähivirkistysalueet ja ulkoilureitit. Ranta-alueet, niiltä osin kuin niille ei ole osoitettu muita toimintoja, säilyvät virkistyskäytössä. Venesatama-alueita on laajennettu ja niiden palvelutarjonnan monipuolistamiselle on luotu edellytyksiä.</p> <p>Vihervaluoverkoston jatkuvuuteen ja virkis-</p>

13.2.2012

<ul style="list-style-type: none"> • kevyen liikenteen ja virkistysreittien yhdistyminen verkostoksi		tysyhteyksiin on kiinnitetty erityistä huomiota.
Liikenne <ul style="list-style-type: none"> • keskustan liikennejärjestelyt • sataman raskaan liikenteen maankäytölliset ratkaisut • toimivat kevyen liikenteen yhteydet • liikenteen ohjaaminen pois asuinalueilta	+ / -	Asukas- ja satamaliikenteen sekoittuminen asettaa reunaehdoja kummankin kehittämiselle ja liikenneturvallisuudelle. Yleiskaavassa varaudutaan kevyenliikenteen verkoston kehittämiseen ja uusiin rautatien alikulkuihin.

10.3 Natura-tarveharkinta (yhteenveto)

Hangon Kantakaupungin yleiskaavan toteuttamisen vaikutuksia Tulliniemen linnustonsuojelualueen (FI0100006) sekä Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen (FI0100005) Natura-alueiden luontoarvoihin on arvioitu erillisessä Natura-tarveharkinnassa. Sen yhteydessä on esitetty arvio siitä, että onko hankkeen yhteydessä tarpeellista laatia luonnonsuojelulain 65–66 §:n mukainen Natura-arviointi.

Arvion on laatinut FM, biologi Tiina Mäkelä, FCG Finnish Consulting Group Oy:stä.

Yhteenvetona tarveharkinnassa todetaan, että yleiskaavan toteutuminen ei heikennä merkittävästi Tulliniemen linnustonsuojelualueen tai Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen Natura-alueiden suojeltavien luontodirektiivin luontotyyppien ekologisia olosuhteita tai ominaispiirteitä. Suunnitelmat eivät myöskään vähennä tai heikennä alueella tavattavien suojeltavien luonto- ja lintudirektiivilajien elinympäristöjä eivätkä lisää oleellisesti luonto- ja lintudirektiivin eläinlajeihin kohdistuvaa häiriötä. Natura-alueiden ekologiset rakenteet ja toiminta säilyvät elinkelpoisena. Varsinaista luonnonsuojelulain 65§:n mukaista Natura-arviointia ei ole tarvetta laatia.

Koko tarveharkinta on kaavan liiteaineistona.

10.4 Kaavan antamat edellytykset ilmastonmuutoksen aiheuttamiin poikkeustilanteiden hallintaan

Kaavaprosessin kuluessa ilmastonmuutos ei ole ollut kaavan työstämisessä tai ohjaustyössä erikseen teemana esillä. Yleiskaava antaa kuitenkin kaupungille kohtuulliset edellytykset myös mahdollisiin ilmastonmuutoksen aiheuttamiin kriisitilanteisiin sopeutumiseen. Tämä johtuu pitkälti Hangon kaupungin eheästä ja toimivasta kaupunkirakenteesta, jota yleiskaavassa ei merkittävästi muuteta.

10.4.1 Taustaa

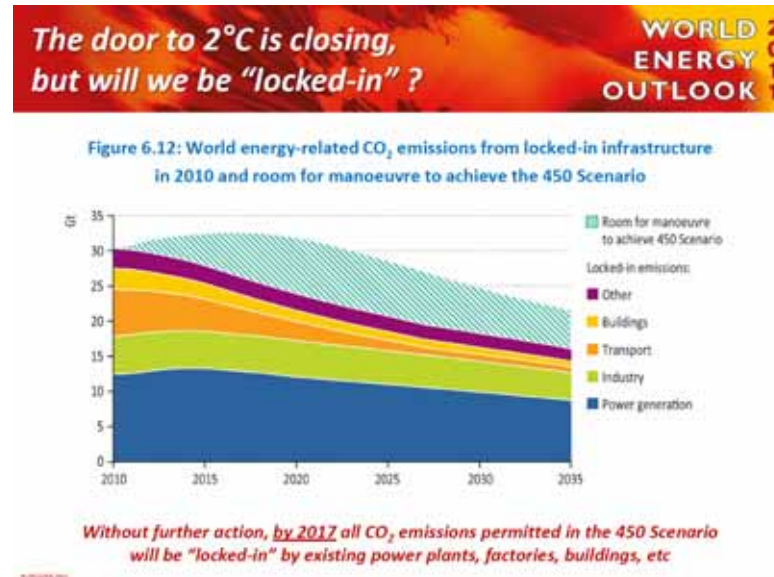
Käsillä olevat perustavat muutokset maapallon ilmakehän koostumuksessa johtuvat ihmisen toiminnallaan aiheuttamasta hiilidioksidin laajamittaisesta vapautumisesta geosfääristä ilmakehän ja merien muodostamaan systeemiin. Sen keskeisiä seurauksia ovat ilmaston lämpeneminen kokonaisuutena, paikalliset voimakkaatkin muutokset ilmasto-oloissa sekä merien happamoituminen, jonka odotetaan johtavan merien ekosysteemien romahtamiseen lähi-vuosina tai -vuosikymmeninä.

Mikäli ilmakehän keskimääräisen hiilidioksidipitoisuuden ja sitä tietä lämpötilan nousu ohittaa kriittisen rajan, sen pelätään aiheuttavan hallitsemattoman ketjureaktion maapallon kiertokuluissa, jonka seurauksena planeetan elinkelpoisuus vaarantuu laajoilla alueella. Kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n arvion mukaan kriittinen raja on 2 celsiusasteen keskimääräinen lämpötilan nousu, joka aiheutuisi n 450 ppm keskimääräisestä hiilidioksidipitoisuudesta. Vuoden 2011 tammikuussa keskimääräinen pitoisuus oli noin 390 ppm, jolloin kriittinen raja saavutettaisiin.

Maapallon vuotuiset hiilidioksidipäästöt olivat 2010 jälleen korkeimmat kautta aikojen, ja niiden odotetaan edelleen kasvavan. Kasvu 2010-2011 on ollut 6 %.

13.2.2012

Johtavia teollisuusmaita edustava ansainvälinen energiajärjestö International Energy Agency IEA arvioi 9.11.2011 julkaistussa vuotuisessa energiaraaportissaan, että vuoteen 2017 mennessä rakennettava infrastruktuuri tulee varaan koko sallitun hiilidioksidipäästöjen lisäyksen, eli jotta lämpeneminen kyettäisiin pysäyttämään, vuodesta 2017 alkaen voitaisiin maailmanlaajuisesti rakentaa ainoastaan olevaa rakennetta korvaavaa infrastruktuuria.

(lähde: www.iea.org 28.11.2011)

10.4.2 Yleiskaavan rooli

Yhdyskuntien maankäyttöä, liikennettä ja rakentamista ohjaavat rakenteet kehittyvät hitaasti vuosien ja vuosikymmenien kuluessa. Siksi kaavoituksella ei voida tuottaa muutoksia, jotka vaikuttaisivat yhdyskuntien ominaispäästöihin lyhyellä aikavälillä, vaan niiden hiilitasetta voidaan muuttaa suotuisammaksi vain sitä mukaa, kun yhdyskuntien infrastruktuuri uudistuu vähäpäästöisemmäksi. Yleiskaavan aikajänteellä tähän kuluu vähintään vuosia.

Aiemmissä tutkimuksissa ja vaikutusten arvioinneissa (mm. METKA 2008, Uudenmaan rakennemallien arviointi 2010, HLJ2011-työn SOVA 2010) on nousut selkeästi esille yhdyskuntarakenteen mahdollistava rooli: yhdyskuntarakennetta muuttamalla ei yksin voida tuottaa merkittävää yhdyskuntien hiilitaseen parantamista, mutta toisaalta muiden keinojen (liikenteen, rakentamisen ja energiahuollon ratkaisut) tehoa voidaan suotuisassa yhdyskuntarakenteessa merkittävästi lisätä.

Toisaalta yhdyskuntarakenteen eheyttämisellä voidaan merkittävästi vaikuttaa kaupungin toimintakykyyn poikkeusoloissa. Kaavoitukselle tuttuja teemoja ovat tässäkin kaupunkirakenteen sisäisten liikkumismahdollisuuksien toteutuminen kävellen ja pyörällä, toimintojen sekoittuminen ja elävä, terveellinen ja turvallinen kaupunkiympäristö.

10.4.3 Riskiarviointi

Kaavoituksen arvioimiselle ilmastonmuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisen kannalta ei toistaiseksi ole vakiintunutta esitystapaa. Seuraavassa on esitetty huomioita Hangon kantakaupungin yleiskaavan mukaisen kaupunkirakenteen ominaisuuksista ja riskeistä ilmastonmuutoksen näkökulmasta. Suo-

13.2.2012

---

situs on, että kaupunki laatisi aiheesta erillisen riskianalyysin ja toimenpidesuosituksen.

Kaupunkirakenteen riskialttiuteen poikkeusoloissa vaikuttavia tekijöitä ovat ainakin

- Liikennejärjestelmän ja liikkumisen riippuvuus ulkoisesta huollosta (kävely ja pyöräily),
- energiahuollon paikallinen omavaraisuuden aste,
- kunnallisteknisten järjestelmien riippuvaisuus jatkuvasta ylläpidosta ja korjausinvestoinneista.

Lisäksi kaupunkialueen maastonmuodot ja maaperän laatu vaikuttavat siihen, miten herkkä kaupunki on tulvatilanteille ja poikkeuksellisille sääoloille.

Liikkuminen

Rakenteeltaan Hanko on suomalaiseksi kaupungiksi poikkeuksellisen kompakti, ja sen kaikki toiminnot ovat saavutettavissa pyörällä tai kävellen. Lisäksi yhteydet ympäröivälle seudulle on mahdollista tarvittaessa ylläpitää raideliikenteellä. Siten asukkaiden liikkumistarve voidaan periaatteessa tyydyttää kokonaan riippumatta henkilöautoliikenteestä. Satama ja kaupungissa toimivat teollisuuslaitokset ovat käytännössä kokonaan riippuvaisia maantieliikenteestä.

Energiahuolto

Olemassa olevan ja suunnitellun tuulivoimakapasiteetin ansiosta kaupunki voi tuottaa omavaraisesti ja pitkälti hiilineutraalisti alueellaan kaupungin normaaliin toimintaan tarvittavan sähköenergian. Alueen teollisuuslaitokset ovat riippuvaisia muualta tuotavasta sähköenergiasta.

Orioninkadulla sijaitsee haketta pääpolttoaineena käytävä lämpölaitos, jota tukee raskasta polttoöljyä käyttävä varalämpökeskus. Kaukolämpöverkon piirissä ovat Santalantie (jatkuen Esplanadille Halmstadinkatuun saakka), keskusta-alue rautatien eteläpuolella, Halmstadinkatu sekä joitakin kortteleita sen länsipuolella. Näiden alueiden lämpöhuolto perustuu siis pääosin uusiutuviin polttoaineisiin. Kaukolämpöverkkoa on esitetty laajennettavaksi.

Hangon olosuhteet ovat periaatteessa suotuisat paikalliselle kiinteistökohtaiselle energiatuotannolle. Kiinteistökohtaisia mikrotuulivoimaloita ei voi suositella historiallisessa kaupunkiympäristössä, mutta maaperä ja läheinen merenpohja tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia lämpöpumppuratkaisuille suhteellisen väljässä korttelirakenteessa. Näitä vaihtoehtoja olisi luonteva tutkia korttelien rakennuskannan vähittäisen uusiutumisen ja täydennysrakentamisen yhteydessä.

Kunnallistekniset järjestelmät

Kompaktin kaupunkirakenteen ansiosta ylläpidettävän kunnallistekniikan kokonaisuus on asukasmäärään nähden maltillinen. Kaupungilla on omat laajat pohjavesivarannot. Poikkeustilanteita varten ja Tvärminnen alueen vesihuollon turvaamiseksi on rakennettu vesijohto ja runkoviemäri Tvärminnen kautta Tammisaareen.

Maasto-olosuhteet

Hankoniemi on varsin alavaa ja tulvaherkkää aluetta, ja vain pieni osa kortteleista ja liikenneväylistä nousee muutamaa metriä ylemmäs merenpinnasta. Suuri osa kantakaupunkia, mm. satama-alueet, on herkkä äärevöityville sääilmiöille kuten meritulvalle ja kasvaville aallonkorkeuksille. Kaupungin alueen tulvaherkkyttä kolmeen metriin saakka on havainnollistettu kartalla selostuksen kohdassa 4.2.3. Mikäli merenpinta nousisi useita metrejä, kaupungin normaalien toimintojen ylläpitäminen olisi keskustan alavan sijainnin vuoksi vaikeaa tai mahdotonta.

13.2.2012

---

11 YLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset yleiskaavan oikeusvaikutukset tulevat voimaan, kun yleiskaava on valtuuston hyväksymä, valtuuston hyväksymispäätös on saanut lainvoiman ja yleiskaavan voimaan tulosta on kuulutettu.

Tärkein oikeusvaikutus kohdistuu asemakaavoituksen ohjaamiseen. Hangon kantakaupungin yleiskaava on oikeusvaikutteinen koko suunnittelualueella. Yleiskaavakarttaa ja -määräyksiä täydentää yleiskaavan selostus. Yleiskaava osoittaa kunkin alueen pääasiallisen käyttötarkoituksen. Sen ohella alueella sallitaan myös muuta maankäyttöä, mikäli se ei aiheuta haittaa alueen pääkäyttötarkoitukselle.

Eri kaavamuotojen oikeusvaikutukset rakentamisen osalta ovat erilaiset. Asemakaava on yksityiskohtainen ja sitä on sellaisenaan noudatettava. Yleiskaava osoittaa rakentamiseen varatut ja muut alueet yleispiirteisemmin.

Yleiskaavasta johtuvat rakentamisrajoitukset voivat olla oikeusvaikutuksiltaan ehdollisia tai ehdottomia. Rakentaminen ei ole sallittua, jos sen katsotaan vaikeuttavan yleiskaavan toteuttamista. Jos yleiskaavassa on annettu erityinen rakentamista rajoittava määräys, on rakentamisrajoitus ehdoton. Ellei erityistä määräystä ole annettu, ei yleiskaava pääsääntöisesti estä kaavan mukaista rakentamista. Tällöin on voimassa ehdollinen rakentamisrajoitus, joka tiettyjen ehtojen täytyessä turvaa maanomistajien oikeudet.

Yleiskaavan toteuttamista voidaan ajoittaa määräaikaisella rakentamisrajoituksella. Rakentamisrajoitusten aiheuttamista lunastus- ja korvaamisvelvollisuuksista on laissa omat määräyksensä (Hallberg et al 2000).

Kantakaupungin yleiskaavan oikeusvaikutuksia koskevat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset ovat olennaisilta osin seuraavat:

MRL 42 §: Yleiskaavan oikeusvaikutukset muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan

Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueidenkäytön järjestämiseksi.

Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta yleiskaavan toteutumista.

Yleiskaava korvaa samaa aluetta koskevan aikaisemmin hyväksytyt yleiskaavan, jollei kaavassa toisin määrätä. Yleiskaava ei ole asemakaava-alueella voimassa muutoin kuin 1 momentissa tarkoitettujen asemakaavan muuttamista koskevan vaikutuksen osalta.

MRL 43 §: Rakentamis- ja toimenpiderajoitukset

Lupaa rakennuksen rakentamiseen ei saa myöntää siten, että vaikeutetaan yleiskaavan toteutumista. Lupa on kuitenkin myönnettävä, jos yleiskaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa haittaa eikä kunta tai, milloin alue on katsottava varatuksi muun julkisyhteisön tarkoituksiin, tämä lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta (ehdollinen rakentamisrajoitus).

13.2.2012

Haittaa arvosteltaessa ei oteta huomioon omistussuhteissa yleiskaavan hyväksymisen jälkeen tapahtuneita muutoksia, ellei niitä ole tehty yleiskaavan toteuttamista varten. (...)

12 YLEISKAAVAN TOTEUTUS JA SEURANTA

Yleiskaavan toteuttaminen voidaan aloittaa kaavan saatua lainvoiman. Yleiskaavan maankäyttövaraukset toteutetaan pääosin asemakaavamuutosten perusteella. Asemakaavamuutoksilla voidaan mm. tiivistää nykyistä kaupunkirakennetta. Kaavan toteutumisaikojen vaikutusta yrityselämän ja asutuksen yleinen kehitys.

Yleiskaavan toteutumisen seurannasta ei ole tehty päätöksiä.

FCG Finnish Consulting Group Oy

Hyväksynyt:

Anssi Savisalo
arkkitehti SAFA, toimistopäällikkö

Laatinut:

Hanna Tiira
arkkitehti